

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT MEZINÁRODNÍCH STUDIÍ

Katedra ruských a východoevropských studií

Diplomová práce

2024

Bella Sizaya

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT MEZINÁRODNÍCH STUDIÍ

Katedra ruských a východoevropských studií

**Ruská invaze na Ukrajinu v roce 2014 z pohledu teorie
válek odvracejících pozornost.**

Diplomová práce

Autor práce: Bella Sizaya

Studijní program: Balkánská, euroasijská a středoevropská studia.

Vedoucí práce: PhDr. Jan Šír, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 02.01.2024.

Bella Sizaya

Bibliografický záznam

SIZAYA, Bella. *Ruská invaze na Ukrajinu v roce 2014 z pohledu teorie válek odvracejících pozornost*. Praha, 2024. 79 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí práce PhDr. Jan Šír, Ph.D.

Rozsah práce: 125 214 znaků včetně mezer.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá analýzou ruské invazi na Ukrajinu v roce 2014 z pohledu teorie válek odvracejících pozornost (*diversionary theory of war*). Hlavním cílem je zjistit, zda tento konflikt byl iniciován Vladimírem Putinem pro odvedení pozornosti ruské společnosti od vnitrostátních problémů a pro zvýšení svého ratingu popularity pro následnou výhru v nadcházejících prezidentských volbách. V teoretické části je definována teorie válek odvracejících pozornost a její komponenty. V praktické části se analyzuje vnitropolitická situace v Rusku v letech 2011-2013 z pohledu předpokladů a cílů konfliktů odvracejících pozornosti. Následně se analyzuje období po invazi, z pohledu nástrojů a efektů zahraničních konfliktů k odvrácení pozornosti. Součástí analýzy je sledování změny ratingu popularity prezidenta. Jednotlivé kapitoly odpovídají na dílčí výzkumné otázky, které jsou podkladem pro splnění hlavního cíle této práce.

Abstract

The master's thesis deals with the analysis of the Russian invasion of Ukraine in 2014 from the perspective of the diversionary theory of war. The main objective is to determine whether this conflict was initiated by Vladimir Putin to divert attention from domestic issues within Russian society and to enhance his popularity rating for a subsequent victory in the upcoming presidential elections. The theoretical part defines the theory of diversionary wars and its components. In the practical section, the domestic political situation in Russia from 2011 to 2013 is analysed in terms of the assumptions and goals of diversionary conflicts. Subsequently, the period after the invasion is examined in terms of the tools and effects of diversionary foreign conflicts. The analysis includes monitoring the change in the president's popularity rating. Individual chapters address specific research questions that form the basis for achieving the main goal of this work.

Klíčová slova

teorie válek odvracejících pozornost; efekt sjednocení společnosti; rating popularity prezidenta; průzkumy veřejného mínění; vojenský konflikt; Rusko.

Keywords

diversionary theory of war; presidential approval rating; rally 'round the flag effect; opinion polls; arms conflicts; Russia.

Title

The Russian invasion of Ukraine in 2014 from the perspective of the diversionary theory of war.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkoval především PhDr. Janu Šírovi, Ph.D., za odborné vedení a jeho cenné připomínky k obsahu diplomové práce.

Obsah

Úvod	3
Rozbor literatury a dalších zdrojů	5
1. Teorie a dosavadní studium válek.....	7
1.1. Základní pojmy	7
1.2. Studium a typologie válek.	9
1.2.1. Quincy Wright	10
1.2.2. Jack Levy.....	11
1.3. Diversionary theory of war.	13
1.3.1. Historie pojmu a historické příklady.	14
1.3.2. Definice pojmu a jeho komponenty.....	16
1.4. Předpoklady.	17
1.4.1. Vnitrostátní problémy.....	17
1.4.1. Sociální napětí.	18
1.4.2. Nízký rating důvěry.	19
1.5. Cíle.....	20
1.5.1. Zvýšení politického ratingu.....	20
1.5.2. Sjednocení společnosti.	20
1.5.3. Zvýšení HDP.	20
1.5.4. Výhra ve volbách.....	21
1.6. Nástroje.....	23
1.6.1. Rally 'round the flag effect.	23
1.6.2. Scapegoating.....	25
1.7. Komponenty válek odvracejících pozornost.....	27
2. Vnitropolitická situace v Rusku 2011-2013. Analýza předpokladů a odhad cílů pro použití zahraniční politiky k odvrácení pozornosti	29
2.1. Vnitrostátní problémy a příčiny protestů 2011–2013.	30
2.1.1. Nejisté vyhlídky.....	30
2.1.2. Systémové rozpory.	31
2.1.3. Předvolební skandály.....	31
2.1.4. Protestní hlasování.....	32
2.2. Sociální napětí v Rusku 2011-2013.	33
2.3. Rating Putina 2011–2013.....	36
2.3.1. Levada.	37

2.3.2.	Romir.....	38
2.3.3.	FOM.	39
3.	Ruská invaze na Ukrajinu 2014. Využití nástrojů zahraniční politiky k odvrácení pozornosti 2013–2014	42
3.1.	Obětní beránek jako politický nástroj Kremlu v letech 2013-2014.....	43
3.1.1.	2013.	44
3.1.2.	2014.	46
3.2.	Rating Putina v letech 2013–2014.	50
3.2.1.	Levada.	50
3.2.2.	FOM.	51
3.2.3.	Romir.....	51
3.2.4.	Souhrnná analýza nárůstu popularity Putina v letech 2013-2014.	52
3.2.5.	Narůst popularity Putina, historické případy.....	53
3.3.	Rally 'round the flag.....	57
3.3.1.	Alexseev a Hale (Romir).	57
3.3.2.	Němcov (FOMnibus).....	60
3.3.3.	Kommersant (VTsIOM, Levada).	60
3.3.4.	Souhrnná analýza článků.	61
	Závěr.....	63
	Použitá literatura.....	66
	Seznam grafů a tabulek.....	72

Úvod

Války odvracející pozornost (*diversionary theory of war*) jsou důležitou teorií, která je součástí mezinárodních vztahů. Ve dvacátém století se tato teorie primárně využívala při studiu příčin válečných konfliktů, do kterých byly zapojené Spojené státy americké. Zahájení mezinárodního vojenského konfliktu umožní politikovi zvýšit rating své popularity v krátkém období. Fungování tohoto principu zní zcela logicky a na první pohled působí jako jednoduchý způsob dosažení politických cílů. Proto je zřejmé, že politici tohoto nástroje využívají. Abychom konfliktům mohli předejít, musíme porozumět mechanismu jejich vzniku a zjišťovat příznaky budoucích konfliktů před jejich aktivním začátkem. Proto v teoretické části své diplomové práce na základě existující literatury rozložím na jednotlivé komponenty mechanismus válek odvracejících pozornost – jejich předpoklady, nástroje, cíle. Takový způsob analýzy vojenských konfliktů pomůže aplikovat existující teorii na větší množství případů.

Jedním z nejvíce diskutovaných mezinárodních konfliktů současnosti je válka mezi Ruskem a Ukrajinou. Kromě toho, že tento konflikt se odehrává v Evropě a týká se každého z nás, je také konfliktem, jehož příčiny můžeme analyzovat z několika různých pohledů. Vzhledem k aktuálnosti tohoto tématu se ve své diplomové práci se budu zabývat prehistorií toho konfliktu – obdobím let 2011/2014 až 2014.

Přestože lze vybrané téma zkoumat prostřednictvím testování hypotéz, rozhodla jsem se pro případovou studii, která umožní podrobněji analyzovat vybraný případ. V rámci kapitoly věnované teoretickému popisu válek odvracejících pozornost bude vysvětleno, proč empirické výzkumy mají svá omezení, v čem tyto omezení spočívají a proč je případová studie efektivnějším způsobem studia válek k odvrácení pozornosti.

Hlavním cílem této práce bude zodpovědět na výzkumnou otázku, zda anexi Krymu a ruskou invazi na Ukrajinu v roce 2014 lze vysvětlit z pohledu teorii válek k odvrácení pozornosti. Na základě této otázky se pokusíme potvrdit nebo vyvrátit hlavní hypotézu, která tvrdí, že anexe Krymu v roce 2014 byla iniciována nejvyšším politickým vedením Ruské federace za účelem odvedení pozornosti obyvatel Ruska od vnitřních politických problémů, které v konečném důsledku mělo vést ke sjednocení společnosti v boji proti vnějšímu nepříteli a ke zvýšení prezidentského ratingu Vladimira Putina pro jeho výhru v nadcházejícím volebním období.

K dosažení tohoto cíle se v teoretické části budeme věnovat dosavadnímu studiu válek a rozložíme mechanismus tohoto typu konfliktu na jednotlivé komponenty, jejichž přítomnost budeme analyzovat v následujících kapitolách. V praktické části se zaměříme na vnitřní politickou situaci v Rusku v období 2011–2013 a identifikujeme příčiny sociálního napětí. Pomocí analýzy vnitrostátních problémů pokusíme se definovat politické cíle a vysvětlit motivaci Vladimira Putina k zahájení vojenského konfliktu na Ukrajině v roce 2014. Následně se zaměříme na analýzu efektů a jevů, které doprovázely tento konflikt, a zhodnotíme, zda v Ruské federaci došlo k nárustu popularity Putina. Tento ukazatel budeme sledovat pomocí statistických údajů z výsledků průzkumů veřejného mínění několika agentur (Levada, Fomnibus a Romir). Přestože tyto výsledky nelze považovat za zcela spolehlivé, jsou to jediné výsledky, které nám umožňují měřit oblibu prezidenta Putina v ruské společnosti. Otázkou vybraných průzkumů je vztah společnosti k politice Vladimíra Putina, v období před anexí Krymu a po jeho anexi. Kromě toho zodpovíme na otázku, zda došlo k sjednocení společnosti za politickou reprezentací v předvečer prezidentských voleb. Práce se primárně zaměřuje na popis procesů, které se odehrály v Rusku v období let 2011/12 až 2014. V roce 2011 v Rusku došlo k největší vlně protestů od pádu Sovětského svazu, a proto je tento rok zvolen jako výchozí bod tohoto výzkumu. Přestože hlavní události probíhaly v letech 2012-2014, v rámci analýzy prezidentského ratingu jsou zkoumány události, které retrospektivně přesahují stanovený časový rámec.

Rozbor literatury a dalších zdrojů

Primárními zdroji informací budou statistické údaje z průzkumů veřejného mínění občanů žijících na území Ruské federace, které hodnotí svůj vztah k politice prezidenta Ruské federace; průzkumy byly provedeny sociologickými agenturami Levada¹, FOM² a Romir³ v letech 2013-2014.

Sekundárními zdroji pro tuto práci jsou akademické články a publikace vydané v anglickém jazyce. Teoretická část práce se zakládá na dosavadním studiu a typologii válek a vychází z několika publikací Jacka Levyho. Jde zejména o jeho studii *Causes of war*⁴ a články „Domestic Politics and War“⁵ a „The diversionary theory of war: critique“⁶, kde autor uvádí konceptualizaci válek odvádějících pozornost. Rozšířený pohled na tuto teorii získáme pomocí článku od Kyle Haynesa „Diversionary Conflict: Demonizing Enemies or Demonstrating Competence?“⁷.

Součástí této teorie je efekt *rally 'round the flag*. Princip fungování tohoto efektu definujeme na základě článku „Presidential Popularity from Truman to Johnson“⁸ od Johna Muellera z roku 1970 a dále novějšího článku od Davida Sobeka „Rallying Around the Podesta: Testing Diversionary Theory across Time“⁹. *Scapegoating* je nástrojem, který může vest k zesílení efektu sjednocení. Tento proces popíšeme pomocí článku od Kilic B. Kanata „Diversionary Foreign Policy in Authoritarian States: The Use of Multiple Diversionary Strategies by Saddam Hussein during the Gulf War“¹⁰.

Informace z dostupných zpravodajských zdrojů, včetně denního tisku, zpravodajských serverů a společenských časopisů, budou sloužit k charakterizaci sociálně-politické situace

---

¹ „Левада-Центр.“ *Levada.ru*, <https://www.levada.ru/nopisaniye/o-tsentre/>. Accessed 28 Dec. 2023.

² „Фонд Общественное Мнение / ФОМ.“ *Fom.ru*, <https://fom.ru/>. Accessed 28 Dec. 2023.

³ „Romir - research holding.“ *Romir.ru*, <https://romir.ru/eng>. Accessed 28 Dec. 2023.

⁴ Levy, Jack S., and William R. Thompson. *Causes of War*. Wiley-Blackwell, 2010.

⁵ Levy, Jack S. “Domestic Politics and War.” *The Journal of Interdisciplinary History*, vol. 18, no. 4, 1988, pp. 653–73. *JSTOR*, <https://doi.org/10.2307/204819>. Accessed 26 Dec. 2023.

⁶ Levy, Jack S., “Diversionary Theory of War: A Critique,” in Manus I. Midlarsky, ed., *Handbook of War Studies* (London: Unwin-Hyman, 1989), 259-288.

⁷ Haynes, Kyle. “Diversionary Conflict: Demonizing Enemies or Demonstrating Competence?” *Conflict Management and Peace Science*, vol. 34, no. 4, 2017, pp. 337–58. *JSTOR*, <https://www.jstor.org/stable/26271469>. Accessed 26 Dec. 2023.

⁸ Mueller, John E. “Presidential Popularity from Truman to Johnson.” *The American Political Science Review*, vol. 64, no. 1, 1970, pp. 18–34. *JSTOR*, <https://doi.org/10.2307/1955610>. Accessed 26 Dec. 2023.

⁹ Sobek, David. “Rallying Around the Podesta: Testing Diversionary Theory across Time.” *Journal of Peace Research*, vol. 44, no. 1, 2007, pp. 29–45. *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/27640451>. Accessed 26 Dec. 2023.

¹⁰ Kanat, Kilic B. “Diversionary Foreign Policy in Authoritarian States: The Use of Multiple Diversionary Strategies by Saddam Hussein during the Gulf War.” *Journal of Strategic Security*, vol. 7, no. 1, 2014, pp. 16–32. *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/26466498>. Accessed 26 Dec. 2023.

v Rusku v letech 2011-2014. Tato data nám umožní získat pohled na to, jak jednotlivá média hodnotila vztah společnosti k politice Vladimira Putina. Pro získání rozmanitého a širokého pohledu na danou problematiku budou zahrnuty články z renomovaných médií, jako je Meduza.io, The Guardian, The Washington Post, BBC Russkaja služba, Radio Svoboda a další.

Analýza příčin již existujících případů nárustu popularity Putina bude probíhat pomocí publikace od britské novinářky Catherine Belton *Putin's People: How the KGB Took Back Russia and Then Took on the West*¹¹ a článku Vladimira Voronova z RFERL,¹² vítěze ceny Andreje Sacharova „Za žurnalistiku jako čin“ 2010.

---

¹¹ Belton, Catherine. *Putin's People: How the KGB Took Back Russia and Then Took on the West*. William Collins, 2020

¹² Воронов, Владимир. “Война для Путина. Операция ‘Преемник’ и вторая чеченская.” *Радио Свобода*, 12 Aug. 2019, <https://www.svoboda.org/a/30093496.html>.

1. Teorie a dosavadní studium válek

1.1. Základní pojmy

V rámci této diplomové práce se zaměříme na komplexní analýzu válek odvracejících pozornost. Vysvětlení centrálního pojmu bude východiskem pro samotný výzkum a diskusi v následujících kapitolách, přičemž jeho pečlivé definování je klíčové pro porozumění a úspěšné provedení celého výzkumného projektu. V této části se budu věnovat vysvětlení pojmů, které budeme používat v celé práci.

Se slovem válka se potýkáme prakticky každý den. Ve zprávách téměř každý ozbrojený konflikt může být nazýván válkou. Z hlediska právní terminologie ovšem ne každý ozbrojený konflikt lze považovat za válku. Proto v úvodní části své práce bych ráda vysvětlila rozdíl mezi pojmem válka, který známe z každodenního používání, a jeho právní definici. Lze události roku 2014 považovat za válku a je možné tyto události analyzovat z pohledu teorie válek k odvrácení pozornosti? Abychom mohli potvrdit smysluplnost a aplikovatelnost vybrané teorie, vysvětlím nejprve rozdíly mezi těmito pojmy.

I když v mezinárodním humanitárním právu se více používá termín „ozbrojený konflikt“, v akademické literatuře se často setkáváme s pojmem „válka“ a „válčení“. Studium válek, typologie válek, válečná teorie, světová válka, váleční zajatci, Institut pro studium války atd. V těchto případech se nejedná o právní definici pojmu, ale o obecnou podstatu válečného procesu. Frédéric Mégret, profesor práva a stipendista Williama Dawsona na McGill University, ve svém článku „War? Legal Semantics and the Move to Violence“ uvádí, že pojem války se používá jako „obecná a politicky estetická metafora“.¹³ Organizace Lékaři bez hranic definuje pojem „válka“ jako fenomén organizovaného kolektivního násilí, který ovlivňuje vztahy mezi dvěma nebo více společnostmi nebo mocenské vztahy uvnitř společnosti.¹⁴

Je důležité zdůraznit, že i když ruská invaze na Ukrajinu v roce 2014 není právně považována za válku, je nepochybně mezinárodním ozbrojeným konfliktem, který lze studovat z pohledu teorie válek odvracejících pozornost.

---

¹³ Hoffmann, Florian, et al. „War? Legal Semantics and the Move to Violence.“ *Ejil.org*, <http://www.ejil.org/pdfs/13/2/477.pdf>. Accessed 29 Dec. 2023.

¹⁴ „Doctors without Borders.“ *Guide-humanitarian-law.org*, <https://guide-humanitarian-law.org/content/article/3/war/>. Accessed 3 Dec. 2022.

Základní pojmy této práce pramení z akademické literatury, která byla psána v anglickém jazyce. Vzhledem k tomu že se mi nepodařilo u některých pojmů dohledat jejich český překlad, zde uvádím jejich možnou alternativu v českém jazyce, která významově odpovídá jejich originálnímu znění. Vybrané příklady budou využity v následujících kapitolách, v nichž také bude uveden odkaz na původní zdroj těchto pojmů.

Termínem *diversionary theory of war* (teorie války odvracející pozornost nebo teorie války k odvrácení pozornosti) se pro účely této práce rozumí teorie, která popisuje situaci, v níž vedení jednotlivého státu vyvolává vojenský konflikt na vnějším území s cílem odvést pozornost obyvatelstva od vnitřních problémů a konfliktů.¹⁵ Překlad do češtiny pramení ze slovníku NATO, kde pojem *diversionary attack* je přeložen jako útok k odvrácení pozornosti.¹⁶ Vzhledem k tomu, že oficiální český překlad pojmu *diversionary wars* nejspíš neexistuje, v rámci této práce budu používat zvolenou českou alternativu. Jsem si vědoma toho, že tento pojem může být sporný a nesu za to zodpovědnost.

Domestic unrest (vnitřní nepokoje), *civil unrest* (občanské nepokoje) označuje situaci ve vnitřní politice země, kdy sociální, politické a ekonomické napětí přerůstá do konfliktů mezi různými skupinami obyvatelstva.¹⁷

Scapegoat theory (teorie obětního beránka) je teorie, která vysvětluje situaci, kdy zodpovědnost za vznik vnitrostátních problémů a konfliktů je připisována konkrétní skupině obyvatelstva nebo celé entitě. Taková skupina se pak označuje za obětního beránka, protože zapříčinila těžko řešitelné problémy.^{18,19}

Approval rating nebo *presidential approval rating* (hodnocení spokojenosti obyvatelstva s politickým činitelem) je indikátor veřejné podpory politického činitele. Vyjadřuje se

---

¹⁵ Levy, Jack S., "Diversionary Theory of War: A Critique," in Manus I. Midlarsky, ed., *Handbook of War Studies* (London: Unwin-Hyman, 1989), 259-288.

¹⁶ "SLOVNÍK NATO S TERMÍNY A DEFINICEMI." *Army.Cz*, s. 103, dostupné z: https://oos.army.cz/sites/oos.army.cz/files/dokumenty/zakladni-stranka/aap-062022_cze.pdf. Accessed 26 Dec. 2023.

¹⁷ "Civil Unrest." *Undrr.org*, 7 June 2023, <https://www.undrr.org/understanding-disaster-risk/terminology/hips/so0003>.

¹⁸ Petersson, Bo. "Combating Uncertainty, Combating the Global: Scapegoating, Xenophobia and the National-Local Nexus." *International Journal of Peace Studies*, vol. 8, no. 1, 2003, pp. 85–102, <http://www.jstor.org/stable/41852895>. Accessed 26 Dec. 2023.

¹⁹ "Conspiracy Thinking: A Scapegoat Is Always Useful." *Unesco.org*, 26 June 2023, <https://courier.unesco.org/en/articles/conspiracy-thinking-scapegoat-always-useful>.

v procentech a ukazuje na množství obyvatelstva, které je spokojeno s politikou prezidenta nebo jiného vybraného politika.^{20,21}

Rally 'round the flag effect (doslova efekt shromáždění kolem vlajky nebo efekt sjednocení společnosti): Tento efekt popisuje dočasný nárůst podpory pro vládu nebo prezidenta během mimořádných událostí, jako jsou válečné konflikty nebo jiné krizové situace. Lidé se v těchto okamžicích často sjednocují a vyjadřují větší podporu vedení státu.²²

1.2. Studium a typologie válek.

V rámci této podkapitoly se budeme zaměřovat na klíčovou otázku, proč je studium válek významné. Pro získání širšího pohledu na války k odvrácení pozornosti se zaměříme na dosavadní studium válek a autory, které přispěli do akademické debaty. Takto pojatá analýza nám pomůže lepe porozumět hlavní teorii této práce a zároveň umožní vhodně začlenit stávající teoretické poznatky do vybraného historického příkladu.

Proč bychom měli studovat války a čím to může být prospěšné? Studium válek je nedílnou součástí studia mezinárodních vztahů. Mezinárodní vztahy jsou klíčové pro fungování světa, ať už se jedná o politické, ekonomické nebo sociální sféru. Jeden malý konflikt může mít negativní dopad na celý svět po několik desetiletí. Následky válek jsou často téměř nenapravitelné. Například symbol svastiky, který dříve byl spojován s buddhistickou vírou, je dnes ztotožňován s nacistickým režimem. Určité národnosti jsou stigmatizovány kvůli minulým chybám, a toto břemeno si nesou s sebou i další generace. I když bychom mohli předpokládat, že války jsou minulostí a že se lidstvo poučilo z tragických zkušeností minulého století, bohužel jsme svědky nekonečných válečných konfliktů. Abychom však válkám mohli předcházet, je nezbytné porozumět jejich příčinám a být schopni rozpoznat jejich náznaky již od začátku. Studium válek nám umožňuje zkoumat historické události, analyzovat politické faktory, sociální dynamiku a ekonomické motivace, které vedou ke vzniku konfliktů. Tímto způsobem můžeme lépe porozumět povaze válek a hledat způsoby, jak jim předcházet a řešit konflikty mírovou cestou.

---

²⁰ "Definition of APPROVAL RATING." Merriam-webster.com, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/approval%20rating>. Accessed 26 Dec. 2023.

²¹ Corujo, Cristina. "What's behind a Presidential Approval Number?" ABC News, 20 Jan. 2022, <https://abcnews.go.com/Politics/presidential-approval-number/story?id=82270449>.

²² Mueller, John E. "Presidential Popularity from Truman to Johnson." *The American Political Science Review*, vol. 64, no. 1, 1970, pp. 18–34. JSTOR, <https://doi.org/10.2307/1955610>. Accessed 26 Dec. 2023.

1.2.1. Quincy Wright

Studium válek nelze opomenout bez zmínky o Quincy Wrightovi, významné autoritě v oblasti výzkumu mezinárodního práva a mezinárodních vztahů. Wright působil jako speciální asistent pro otázky mezinárodního práva pro vládu Spojených států během obou světových válek. Jeho monumentální dílo *Study of War* o rozsahu 1600 stránek bylo poprvé publikováno v roce 1942 a později aktualizováno v roce 1965.²³

Wrightova kniha se skládá z několika rozsáhlých kapitol. Jsou věnovány studiu příčin válek (causes of war). William Eckhardt se zabýval analýzou tohoto díla a ve své eseji interpretoval hlavní závěry, k nimž dospěl Quincy Wright. Autor rozlišuje čtyři typy válek, které mají společný prvek v usilování o světovou dominanci.²⁴ Prvním typem jsou imperiální války (Imperial wars), které zahrnují jasnou snahu o dominanci a vykořisťování. Druhým typem jsou obranné války, známé také jako defenzivní války (Defensive wars), které se vedou za účelem obrany proti dominanci ostatních. Třetím typem jsou války o rovnováhu sil (Balance-of-Power wars), které vznikají mezi imperialistickými rivaly, kteří se snaží udržet rovnováhu moci. Čtvrtým typem jsou občanské války (Civil wars), které podobně jako mezinárodní války vznikají za účelem dosažení dominance nebo dosažení nezávislosti uvnitř jednoho státu. Quincy Wrightova práce přispěla k lepšímu porozumění fenoménu válek, jakož i faktorů, které vedou k jejich vypuknutí. Jeho klasifikace poskytuje přesně definovaný rámec pro studium a analýzu válek.

Ve své interpretativní eseji William Eckhardt definuje nejčastější důvody vzniku válečných konfliktů dle Quincy Wrighta. Války nejčastěji vznikají z následujících důvodů: (a) jako reakce na vnímanou hrozbu, (b) z nadšení pro ideály, (c) z frustrace z neuspokojivých podmínek, které zapříčinil cizí obětní beránek (foreign scapegoat), (d) z víry v užitečnost vystrašení válkou, případně je samotná válka vnímána jako prostředek nezávislosti, politiky, prestiže a moci, (e) z přesvědčení, že militantní aktivity jsou nezbytné pro nastolení spravedlnosti a pravdy, v okamžiku, kdy mírová vyjednávání nemají žádoucí efekt.²⁵

---

²³ *Virginia.edu*, <https://politics.virginia.edu/people/profile/quincywright>. Accessed 28 Dec. 2023.

²⁴ Eckhardt, William. "QUINCY WRIGHT'S STUDY OF WAR: AN INTERPRETATIVE ESSAY." *Peace Research*, vol. 13, no. 1, 1981, pp. 1–8. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/23685019>. Accessed 26 Dec. 2023.

²⁵ Eckhardt, William. "QUINCY WRIGHT'S STUDY OF WAR: AN INTERPRETATIVE ESSAY." *Peace Research*, vol. 13, no. 1, 1981, pp. 1–8. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/23685019>. Accessed 26 Dec. 2023.

1.2.2. Jack Levy

Dalším významným jménem ve studiu válek je Jack Levy, který působí jako profesor politických studií na Rutgers University v New Jersey, USA. Je také vědeckým pracovníkem na Saltzman Institute of War and Peace Studies na Kolumbijské univerzitě. Levy se zaměřuje na studium příčin mezinárodních válečných konfliktů, politické rozhodování v mezinárodní politice, politickou psychologii a kvalitativní metodologii.²⁶ Už od 80. let se věnoval problematice příčin válečných konfliktů a publikoval mnoho prací věnovaných tomuto tématu. Jak Quincy Wright, tak Jack Levy přispěli k rozšíření našeho porozumění příčinám válek a jejich studie představují významný přínos pro oblast mezinárodních vztahů a studiu válečných konfliktů.

V práci *Causes of War* Jack Levy zakládá svůj výzkum na již existujících teoriích. Výchozím pramenem je publikace od Kennetha Waltze *Man, the State, and War* (1959), ve které Waltz definoval tři úrovně analýzy válečných konfliktů – individuální, národní a mezinárodní.²⁷ V roce 1960 David Singer analyzoval toto rozdělení a použil ho k definování příčin válečných konfliktů. V oblasti mezinárodní politiky se toto rozdělení používá k vysvětlení příčin konfliktů z pohledu mezinárodního systému, státu a jednotlivce. Jack Levy analyzuje existující rozdělení a přidává další úroveň analýzy válečných konfliktů – dyadickou nebo interakční.²⁸

Na systémové úrovni jsou příčiny válečných konfliktů určovány v rámci mezinárodních vztahů na globální, mezinárodní nebo regionální úrovni. K této klasifikaci patří několik teorií, včetně realismu (klasického, strukturálního, neoklasického), teorie rovnováhy sil a hegemonických teorií (teorie mocenského přechodu a teorie dlouhého cyklu).²⁹

Dyadická úroveň, nebo také interakční úroveň, popisuje vliv proměnných charakterizujících vztah mezi dvěma konkrétními protivníky.³⁰ Samotná dyadická úroveň se zaměřuje na studium vztahů mezi dvěma konkrétními protivníky ve válečných konfliktech. Na této úrovni analýzy pomoci proměnných se popisují faktory, které ovlivňují interakce mezi těmito dvěma stranami a jakým způsobem tyto interakce mohou vést ke vzniku konfliktu. Vztah mezi dvěma protivníky může být charakterizován různými proměnnými, jako je jejich

---

²⁶ “Jack S. Levy.” Rutgers.edu, <https://fas-polisci.rutgers.edu/levy/>. Accessed 28 Dec. 2023.

²⁷ Levy, Jack S., and William R. Thompson. *Causes of War*. Wiley-Blackwell, 2010, s.14.

²⁸ Levy, Jack S., and William R. Thompson. *Causes of War*. Wiley-Blackwell, 2010, s.16.

²⁹ Levy, Jack S., and William R. Thompson. *Causes of War*. Wiley-Blackwell, 2010, s.28-54.

³⁰ Levy, Jack S., and William R. Thompson. *Causes of War*. Wiley-Blackwell, 2010, s.55.

vzájemná rivalita, přítomnost konfliktních zájmů, nerovnost moci, vzájemná nedůvěra nebo protichůdnost cílů. Pomocí studia těchto proměnných a jejich vlivu na interakci mezi dvěma stranami lze lépe porozumět tomu, jak se konflikty vyvíjejí a jak mohou vést k válečným střetům. Přístup zkoumající dyadickou úroveň se zabývá konkrétními dvojicemi států, organizací nebo skupin, a analyzuje jejich vzájemné vztahy, konflikty a snahy o spolupráci. Cílem je identifikovat faktory, které mohou přispět k růstu napětí a rozvoji konfliktů mezi těmito subjekty. V podstatě dyadická úroveň se zaměřuje na interakci mezi dvěma specifickými aktéry a zkoumá, jakým způsobem jejich vzájemný vztah ovlivňuje pravděpodobnost vzniku válečných konfliktů. Z historického hlediska zkoumá také průběh vyjednávání mezi těmito subjekty v minulosti. K této úrovni patří přístup zkoumající soupeření v mezinárodních konfliktech (International Rivalries), model "kroků do války" (The "Steps - to - War" Model), vyjednávací model války (The "Bargaining Model of War") a teorie ekonomické vzájemné závislosti a konfliktu (Theories of Economic Interdependence and Conflict).³¹

Na státní a společenské úrovni je válka vysvětlována jako důsledek interních faktorů jednotlivých států, což znamená, že příčina konfliktu vzniká uvnitř společnosti daného státu. Levy zahrnuje do této úrovně několik teorií, například marxisticko-leninské teorie imperialismu a války a jejich kritiku, koaliční modely, teorii války odvracející pozornost, demokratický mír, kulturu a válku (např. "Střet civilizací").³²

Na rozhodovací (decision-making) úrovni je analýza zaměřena na porozumění důvodů, proč jednotlivci nebo organizace přijímají určitá rozhodnutí, která vedou k vypuknutí válečných konfliktů.³³

Samostatně od jiných konfliktů autor analyzuje občanské války, protože úroveň analýzy, která byla využita pro klasifikaci příčin mezistátních válek, je těžko aplikovatelná na občanské války.³⁴

Hodnocení příčin válečných konfliktů pomocí různých úrovní analýzy, jak navrhuje Levy, pomáhá určit morální zodpovědnost a identifikovat viníka konfliktu.³⁵ Rozdělení konfliktů do skupin umožňuje odhalit společné alarmující symptomy a předpovědět vznik budoucích

---

³¹ Levy, Jack S., and William R. Thompson. Causes of War. Wiley-Blackwell, 2010, s. 55-82.

³² Levy, Jack S., and William R. Thompson. Causes of War. Wiley-Blackwell, 2010, s.83-127.

³³ Levy, Jack S., and William R. Thompson. Causes of War. Wiley-Blackwell, 2010, s. 128-185.

³⁴ Levy, Jack S., and William R. Thompson. Causes of War. Wiley-Blackwell, 2010, s. 186-204.

³⁵ Levy, Jack S., and William R. Thompson. Causes of War. Wiley-Blackwell, 2010, s.16.

válečných konfliktů nebo jejich průběh. Studium příčin válečných konfliktů může pomoci včas předejít eskalaci konfliktů a tím eliminovat negativní budoucí důsledky válek.

Na základě analýzy dosavadní literatury a typologii válek lze konstatovat, že existuje velké množství různých přístupů k vysvětlení příčin válečných konfliktů. Jedním z možných způsobů vysvětlení je teorie válek odvracejících pozornost. Její detailní analýzou se budeme zabývat v následující podkapitole.

1.3. Diversionary theory of war.

Některé mezinárodní konflikty jsou označovány za *diversionary conflict* neboli války k odvrácení pozornosti. Z pohledu studia příčin válečných konfliktů, války odvracející pozornost patří ke státní a společenské úrovni. V rámci této úrovně analyzujeme interní faktory, které vedou k zahájení nebo vypuknutí mezinárodního konfliktu.

Jack Levy se věnoval detailní analýze existujících výzkumů věnovaných otázce vztahu mezi vnitřními problémy a zahraničním konfliktem. Ve svém odborném článku „Domestic Politics and War“³⁶ Levy zmiňuje skutečnost, že množství dosavadních kvantitativních studií, které pomocí různých ukazatelů zkoumaly korelaci mezi vnitřním a zahraničním konfliktem obecně, dospělo k závěru, že mezi nimi neexistuje žádný vztah. Avšak některé studie, které se pokoušely analyzovat jiné proměnné (například typ režimu), objevily pozitivní, avšak poměrně slabé souvislosti mezi vnitřním a vnějším konfliktem.³⁷ Vzhledem k tomu, že souhrnný výsledek kvantitativních studií nelze označit za jednoznačný, Jack Levy upozornil na nutnost dalšího zkoumání tohoto vztahu.

V této podkapitole se především budeme věnovat definici pojmu *diversionary theory of war*. Na základě dosavadních výzkumů určíme, jaké efekty a jevy mohou být součástí této teorie. Kromě toho uvedeme historické příklady válek odvracejících pozornost. Historický pohled na tuto problematiku umožní lépe pochopit okolnosti a situací, kdy politik se odhodlá k zahraniční politice k odvrácení pozornosti. Dodatečně můžeme zmínit současné autory, kteří se věnovali studiu tohoto jevu, a zmíníme k jakým závěrům ve svých studiích dospěli. Získání širšího pohledu umožní zhodnotit, jaké další faktory budou hrát roli v rámci analýzy konkrétního historického případu z pohledu teorie válek k odvrácení pozornosti.

---

³⁶ Levy, Jack S. “Domestic Politics and War.” *The Journal of Interdisciplinary History*, vol. 18, no. 4, 1988, pp. 653–73. JSTOR, <https://doi.org/10.2307/204819>. Accessed 28 Dec. 2023.

³⁷ Levy, Jack S. “Domestic Politics and War.” *The Journal of Interdisciplinary History*, vol. 18, no. 4, 1988, pp. 653–73. JSTOR, <https://doi.org/10.2307/204819>. Accessed 28 Dec. 2023. s.667.

1.3.1. Historie pojmu a historické příklady.

S myšlenkou, že válečný konflikt může být nástrojem k odpoutání pozornosti, se můžeme setkat již v myšlenkách renesančního politického filozofa a spisovatele Niccolò Machiavelli (1469–1527). Sice v tu dobu nemluvil o válkách k odvrácení pozornosti přímo, ale přišel s nápadem, že válka je politickým nástrojem. Tehdy se na válku pohlíželo jako na způsob získávání území anebo zdrojů. Kromě toho válkou se řešily náboženské rozdíly a jiné konflikty. Ve svých rozsáhlých dílech Machiavelli poukázal na to, že válka a vojenské záležitosti byly nástrojem pro dosažení politických cílů.³⁸

Existuje velké množství publikací, které se zabývají tímto typem válečných konfliktů nebo popisují válku jako nástroj pro dosažení politických cílů. Jedním z klíčových článků na toto téma je „The diversionary theory of war: critique“³⁹ z roku 1989, ve kterém Jack Levy poskytuje komplexní analýzu tohoto fenoménu. Levy vysvětluje podstatu pojmu válek k odvrácení pozornosti a uvádí myšlenky klasických autorů, kteří se zabývali vztahem mezi vnitřními politickými problémy a mezinárodními válečnými konflikty. Kromě vztahů mezi těmito proměnnými jsou součástí tohoto typu konfliktu i další efekty a jevy, kterým se budeme věnovat v dalších podkapitolách.

Podle Levyho některé komparativní historické studie, na rozdíl od rozsáhlých korelačních studií s velkým počtem pozorování, prokázaly mnohem silnější vztah mezi vnitřní nestabilitou a vnějším konfliktem.⁴⁰ V tomto případě se bavíme o interních faktorech, které vedou stát k zahájení války. Můžeme je pozorovat v určitých historických případech, například ve válce o Falklandy, v první a druhé světové válce, v rusko-japonské válce nebo v japonské invazi do Koreje na konci 16. století.

V návaznosti na Levyho návrhy se výzkumníci v oblasti mezinárodních vztahů začali stále více zaměřovat na domácí nepokoje a jejich interakci s dalšími faktory, jako je typ režimu a strategická rivalita. Do akademické debaty také přispěl článek Ostroma a Joba (1986),⁴¹ ve kterém autoři dospěli k závěru, že ve srovnání s některými domácími faktory byly

---

³⁸ Amoroso, Alexander. “War and Politics in the Thought of Machiavelli.” *Armstrong Undergraduate Journal of History*, vol. 6, no. 2, 2016, pp. 85–96, doi:10.20429/aujh.2016.060206.

³⁹ Levy, Jack S. “Diversionary Theory of War: A Critique.” *Handbook of War Studies*, edited by Ed in Manus I. Midlarsky, Unwin-Hyman, 1989, pp. 259–288, <https://fas-polisci.rutgers.edu/levy/articles/Levy%20-%20Diversionary%20theory.pdf>.

⁴⁰ Jack Levy, “Domestic Politics and War.” *The Journal of Interdisciplinary History*, vol. 18, no. 4, 1988, p. 653, doi:10.2307/204819, s.667

⁴¹ Ostrom, Charles W., Jr, and Brian L. Job. “The President and the Political Use of Force.” *The American Political Science Review*, vol. 80, no. 2, 1986, pp. 541–566, doi:10.2307/1958273.

mezinárodní faktory s ohledem na používání síly prezidenty méně důležité. To znamenalo, že při rozhodování o použití síly proti vnějším aktérům mohou být vůdci mnohem více ovlivněni svým ratingem popularity ve vlastní zemi než jinými systémovými a vnějšími faktory. K podobnému závěru přispěl P. James a J. O'neal v „The Influence of Domestic and International Politics on the President's Use of Force“ (1991).⁴² Podle autorů domácí politické faktory mají větší vliv na rozhodnutí prezidenta použít vojenskou sílu než faktory mezinárodního prostředí.

David Sobek testuje teorie válek k odvrácení pozornosti na příkladě renesanční Itálie (1250–1494). Ve svém článku „Rallying Around the Podesta: Testing Diversionary Theory Across Time“ (2007) Sobek analyzuje vliv změny režimu a domácích nepokojů na konfliktní chování států.⁴³ Dochází k závěru, že oligarchie mají větší pravděpodobnost zahájení válek během období domácích nepokojů.

Kilic B. Kanat zkoumá zahraniční politiku k odvrácení pozornosti v autoritářských státech na příkladu války v Perském zálivu (1990–1991).⁴⁴ Dochází k závěru, že mnohem silnější vztah byl prokázán mezi domácí nestabilitou a mezinárodním konfliktem.

Ve svém článku „Diversionary conflict: Demonizing enemies or demonstrating competence?“ (2017)⁴⁵ Kyle Haynes rozšiřuje existující znalosti a uvádí poznatky současných autorů, kteří přispěli do akademické debaty:

- Sara Mitchell a Brandon Prins (2004) ukázali, že motivace k zahájení konfliktu odvracejícího pozornost je mnohem silnější u dvojice států, které jsou již delší dobu zapojeny do rivality.⁴⁶
- Mitchell a Clayton Thyne (2010) podobně zjistili, že státy zapojené do sporů ohledně kontroverzních témat mají větší pravděpodobnost zahájení konfliktů odvracejících pozornost.⁴⁷

---

⁴² James, Patrick, and John R. Oneal. “The Influence of Domestic and International Politics on the President’s Use of Force.” *The Journal of Conflict Resolution*, vol. 35, no. 2, 1991, pp. 307–332, doi:10.1177/0022002791035002008.

⁴³ Sobek, David. “Rallying Around the Podesta: Testing Diversionary Theory across Time.” *Journal of Peace Research*, vol. 44, no. 1, 2007, pp. 29–45. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/27640451>. Accessed 26 Oct. 2022.

⁴⁴ Kanat, Kilic B.. "Diversionary Foreign Policy in Authoritarian States: The Use of Multiple Diversionary Strategies by Saddam Hussein during the Gulf War." *Journal of Strategic Security* 7, no. 1 (2013) : 16-32. DOI: <http://dx.doi.org/10.5038/1944-0472.7.1.2>. Available at: <https://digitalcommons.usf.edu/jss/vol7/iss1/3>

⁴⁵ Haynes, Kyle. “Diversionary Conflict: Demonizing Enemies or Demonstrating Competence?” *Conflict Management and Peace Science*, vol. 34, no. 4, 2017, pp. 337–358, doi:10.1177/0738894215593723.

⁴⁶ Tamtéž s.339.

⁴⁷ Tamtéž s.339.

- Kromě toho Jaroslav Tir (2010) zjistil, že konflikty k odvrácení pozornosti (*diversionary conflicts*) mají zvláštní tendenci brát formu teritoriálních sporů. Tir považuje tyto konflikty za schopné vyvolat silné emocionální reakce a vyvolat domácí efekt *rally 'round the flag*.⁴⁸

Analýza vybraných studií umožňuje získat širší pohled na teorii válek odvracejících pozornost. Především se jedná o prokázaný vztah, kdy interní problémy lze považovat za impuls k zahájení vojenské invaze do jiného státu. Kromě toho pomocí těchto článků zjišťujeme, jaké další faktory hrají roli v tomto typu konfliktu. Získané informace poskytují dodatečný rámec pro analýzu konfliktů odvracejících pozornost. Důležité závěry, k nimž dospěli badatelé, poslouží podkladem pro určení předpokladů k zahájení konfliktu odvracejícího pozornost.

1.3.2. Definice pojmu a jeho komponenty.

Jack Levy definoval teorii válek odvracejících pozornost jako „myšlenku, že politické elity se často pouštějí do dobrodružné zahraniční politiky nebo se dokonce uchylují k válce, aby odvrátili pozornost veřejnosti od vnitřních sociálních a ekonomických problémů a upevnili si vlastní domácí politickou podporu“.⁴⁹ Jinými slovy války odvracející pozornost se vztahují k situacím, kdy vedení státu využívá ofenzivní zahraniční politiku jako prostředek k odvádění pozornosti veřejnosti od vnitřních sociálních a ekonomických problémů za účelem dosažení svých osobních cílů jako zvýšení ratingu popularity pro následnou výhru ve volbách.

Je zřejmé, že samotná válka odvracející pozornost se skládá z několika součástí, které bychom mohli analyzovat postupně. Především se jedná o situaci, která předchází zahájení konfliktu. V tomto případě mluvíme o předpokladech, které vedou politika k vyvolání zahraničního konfliktu. Některé předpoklady jsme již zmínili v předchozí podkapitole. Kromě toho důležitou součástí tohoto procesu jsou cíle, jichž chce politik takto dosáhnout, a politické nástroje, které využívá k dosažení těchto cílů. Proto v rámci studia teorie válek odvracejících pozornost navrhuji analýzu dle jednotlivých komponent tohoto typu konfliktu: předpoklady, cíle, nástroje.

⁴⁸ Haynes, Kyle. “Diversionary Conflict: Demonizing Enemies or Demonstrating Competence?” *Conflict Management and Peace Science* 34, no. 4 (2017): 337–58. <https://www.jstor.org/stable/26271469>.

⁴⁹ Levy, Jack S. “Diversionary Theory of War: A Critique.” *Handbook of War Studies*, edited by Ed in Manus I. Midlarsky, Unwin-Hyman, 1989, pp. 259–288, <https://fas-polisci.rutgers.edu/levy/articles/Levy%20-%20Diversionary%20theory.pdf>, s.259.

V následujících podkapitolách budeme detailně analyzovat jednotlivé komponenty válek odvracejících pozornost a určíme, jaké efekty a jevy jsou jejich součástí. Především se budeme věnovat popisu předpokladů, abychom lépe porozuměli situacím, kdy politik může využít zahraniční politiky k odvrácení pozornosti. Pro získání širšího pohledu na tuto otázku využijeme dostupné literatury, která navazovala na Levyho poznatky. Následně se budeme věnovat popisu cílů, jichž může chtít dosáhnout politik pomocí odvrácení pozornosti. Kromě toho se pokusíme definovat, jaké nástroje mohou pomoci k dosažení politických cílů. Dodatečně definujeme, jaké efekty doprovázejí mezinárodní konflikt a proč tyto efekty jsou účinným nástrojem k dosažení stanovených cílů.

1.4. Předpoklady.

Ve své knize *Causes of War* Jack Levy uvádí řadu podmínek, za kterých jsou političtí vůdci nejpravděpodobněji ochotni se uchýlit k strategii odvracející pozornost. Dle existujících studií k těmto předpokladům patří nízká až střední úroveň domácí podpory a legitimacy a špatný ekonomický výkon, což je klíčovým faktorem vedoucím k nízké podpoře.⁵⁰

Abychom lépe rozuměli mechanismu válek odvracejících pozornost, v této podkapitole vysvětlíme, co je hlavní podmínkou pro využití zahraniční politiky k odvrácení pozornosti, pomocí jakých ukazatelů lze měřit spokojenost obyvatelstva a jak se mohou projevit dlouhodobé vnitrostátní problémy.

1.4.1. Vnitrostátní problémy.

Z definice válek odvracejících pozornost plyne, že musejí existovat určité předpoklady, jako vnitřní sociální a ekonomické problémy, aby politik se uchýlil k využití zahraniční politiky k odvrácení pozornosti. Proto za hlavní předpoklad aplikovatelnosti *diversionary theory of war* budeme považovat existenci vnitrostátních problémů.⁵¹

Vnitrostátní problémy, často nazývané také domácí problémy nebo vnitřní nestabilita, jsou situace a problémy, které vznikají uvnitř konkrétního státu a ovlivňují jeho politickou, ekonomickou, sociální nebo bezpečnostní stabilitu. Tyto problémy mohou mít různé formy a mohou se lišit ve své závažnosti. Ve společnosti se tyto problémy mohou projevit v podobě sociálního napětí. V extrémnějším případě mohou přerůst a vyústit v občanské nepokoje.

---

⁵⁰ Levy, Jack S., and William R. Thompson. *Causes of War*. Wiley-Blackwell, 2010, s.101.

⁵¹ Levy, Jack S. "Domestic Politics and War." *The Journal of Interdisciplinary History*, vol. 18, no. 4, 1988, pp. 653–73. JSTOR, <https://doi.org/10.2307/204819>. Accessed 28 Dec. 2023, s.666.

Rozpolcená společnost představuje základní podmínku pro nižší podporu vládnoucích elit a také způsobuje snížení důvěry vybraným politickým představitelům. Některé dlouhodobé sociální, politické a ekonomické problémy nejsou snadno řešitelné a jejich řešení může být zdlouhavé. Proto někteří politici se rozhodnou pro jednoduché a rychle řešení.

Nespokojenost s existujícími problémy se může projevit formou sociálního napětí, které budeme definovat v následující podkapitole.

1.4.1. Sociální napětí.

Dle teorie válek odvracejících pozornost samotná válka je iniciována s cílem odvést pozornost od vnitřních politických problémů útočícího státu. Vnitrostátní problémy mohou vést k občanským nepokojům (*civil unrest*), které představují hrozbu pro vládnoucí elitu. Za občanské nepokoje se považuje shromáždění více než jedné osoby v reakci na událost s úmyslem vyvolat veřejné nepokoje včetně násilných protestů nebo nepokojů (s výjimkou pokojných demonstrací), žhářství, rabování, obsazení ústavních budov, narušení hranic a ozbrojeného povstání, které je v rozporu se zákonem.⁵²

Ve svém článku „Diversionary Theory of War: A Critique“ Levy odkazuje na dosavadní výzkum od Hazelwooda (1975), který za pomoci analýzy nákladů a výnosů prokázal, že zahraniční konflikt vzniká na základě domácího konfliktu. Dle autora existují tři různé formy domácího konfliktu: masový protest, nestabilita elit a strukturální válka. Nepokoje ve společnosti vznikají na základě existujících dlouhodobých sociálních, ekonomických a politických problémů nebo jako rychlá reakce na významnou událost. Hazelwood definuje masový protest jako lidovou nespokojenost se stávajícím režimem. Nestabilita elit se projevuje ve výrazných rozporech uvnitř vládnoucí skupiny. Strukturální válka je nejextrémnější formou domácího konfliktu, který vznikne na základě strukturální krize.⁵³

Sung Chul Jung definuje *domestic unrest* jako příčinu konfliktu k odvrácení pozornosti a určuje, za jakých podmínek domácí nepokoje vedou k mezistátnímu konfliktu.⁵⁴

---

⁵² “Civil Unrest Definition.” *Law Insider*, <https://www.lawinsider.com/dictionary/civil-unrest>. Accessed 18 Nov. 2022.

⁵³ Levy, Jack S. “Diversionary Theory of War: A Critique.” *Handbook of War Studies*, edited by Ed in Manus I. Midlarsky, Unwin-Hyman, 1989, pp. 259–288, <https://fas-polisci.rutgers.edu/levy/articles/Levy%20-%20Diversionary%20theory.pdf>, s.275.

⁵⁴ Jung, Sung Chul. “Foreign Targets and Diversionary Conflict.” *International Studies Quarterly: A Publication of the International Studies Association*, vol. 58, no. 3, 2014, pp. 566–578, doi:10.1111/isqu.12087.

Sociální napětí plyne z existujících vnitrostátních problémů a může být důležitým indikátorem při analýze historického příkladu z pohledu válek odvracejících pozornost.

1.4.2. Nízký rating důvěry.

Spokojenost obyvatelstva s existující vnitrostátní politikou můžeme měřit pomocí průzkumu veřejného mínění. Jedním z ukazatelů je prezidentská popularita (*presidential approval rating*), který vznikl ve 30. letech minulého století ve Spojených státech amerických. George Gallup, zakladatel Amerického institutu veřejného mínění (Gallup Poll), představil nový způsob měření veřejné podpory prezidenta v roce 1935.⁵⁵

V Česku se využívají výsledky šetření Centra pro výzkum veřejného mínění, a podobným průzkumem je „důvěra vybraným politikům“. Existují i další typy průzkumů, které hodnotí přímo spokojenost s politickou situací, například „Spokojenost se stavem vybraných oblastí veřejného života“.⁵⁶ V případě nespokojenosti obyvatelstva s politickou situací může docházet k poklesu ratingu důvěry vybraných politiků. Kvalita provedených průzkumů veřejného mínění je klíčová pro získání validních údajů. Nicméně v nedemokratických státech může docházet ke zkresleným výsledkům z důvodu represivní politiky vůči obyvatelstvu. Pokles prezidentského ratingu může sloužit jako impuls pro zavedení zahraniční politiky k odvrácení pozornosti. Je známo, že někteří politici jsou ochotni udělat téměř cokoli pro zvýšení svého ratingu. Pomocí ratingu důvěry lze hodnotit, zda je společnost spokojena s existující vnitropolitickou situací.

V této podkapitole na základě existující literatury jsme zjistili, jak lze měřit spokojenost obyvatelstva a co může být důsledkem vnitrostátních problémů. Tyto poznatky pomohou lépe analyzovat vybraný historický příklad. V následující části se budeme věnovat cílům, které jsou motivací politika rozhodujícího se pro aplikaci zahraniční politiky k odvrácení pozornosti.

---

⁵⁵ Newport, Frank. “75 Years Ago, the First Gallup Poll.” *Gallup.com*, Gallup, 20 Oct. 2010, <https://news.gallup.com/opinion/polling-matters/169682/years-ago-first-gallup-poll.aspx>.

⁵⁶ Tuček, Milan, and Centrum Pro Výzkum Veřejného Mění. “Spokojenost se stavem vybraných oblastí veřejného života – listopad/prosinec 2022.” *CVVM - Centrum pro výzkum veřejného mínění*, <https://cvvm.soc.cas.cz/tiskove-zpravy/politicke/hodnoceni-oliticke-situace/5641-spokojenost-se-stavem-vybranych-oblasti-verejneho-zivota-listopad-prosinec-2022>. Accessed 28 Dec. 2023.

1.5. Cíle

Dle *diversionary theory of war* je hlavním cílem politiků upevnění politické moci. Na základě závěrů z předešlých kapitol již víme, že úspěšnost politiků můžeme měřit pomocí ratingu důvěry. Proto v této podkapitole rozšíříme existující znalosti a definujeme, jaké dílčí cíle mají politici, kteří se odhodlají k vyvolání zahraničního konfliktu. Dodatečně určíme další indikátor, který může vypovídat o úspěšném provedení zahraniční politiky k odvrácení pozornosti.

1.5.1. Zvýšení politického ratingu.

V předešlé podkapitole jsme definovali že nízký politický rating je ukazatelem nespokojenosti společnosti s politickou situací. Vzhledem k tomu můžeme předpokládat, že jedním z hlavních cílů politiků bude zvýšení popularity nebo ratingu důvěry. Jak již bylo zmíněno, výsledky průzkumů veřejného mínění nejsou vždy dostatečně důvěryhodné, proto bychom měli uvést další způsob kterým by se dalo měřit upevnění moci.

1.5.2. Sjednocení společnosti.

Příznakem rozpolcené společnosti je existence občanských nepokojů a protestů. Například Jaroslav Tir ve své práci „Territorial Diversion: Diversionary Theory of War and Territorial Conflict“ používá souhrnný index, který vyjadřuje nespokojenost občanů s politickou situací.⁵⁷ Tento index zobrazuje celkový počet občanských protestů, ve vybraném státě za vybraný rok. Čím vyšší index, tím vyšší je nespokojenost, a naopak. Při stabilizaci politické situace můžeme očekávat nižší počet občanských nepokojů. Proto za jeden z ukazatelů upevnění politické moci můžeme považovat pokles počtů občanských nepokojů.

1.5.3. Zvýšení HDP.

Druhým ukazatelem, který používá Tir, je růst HDP. Podle něj se tento ukazatel velmi často používá při studiu konfliktů typu *diversionary war*, protože ekonomický růst dokáže predikovat úspěšnost politiků. Přestože sledování tohoto ukazatele nebylo zahrnuto do definice teorie válek k odvrácení pozornosti, rozhodně může být součástí analýzy vnitropolitické situace. Je zřejmé, že ekonomická situace má vliv na fungování společnosti

---

⁵⁷ Tir, Jaroslav. “Territorial Diversion: Diversionary Theory of War and Territorial Conflict.” *The Journal of Politics*, vol. 72, no. 2, 2010, pp. 413–25. JSTOR, <https://doi.org/10.1017/s0022381609990879>. Accessed 26 Oct. 2022.

a státu obecně. Klesající ukazatel HDP je příznakem zhoršující se ekonomické situace, proto zvýšení tohoto ukazatele může být jedním z cílů politika, který zahájí válečný konflikt.

1.5.4. Výhra ve volbách.

Výhra ve volbách je důležitým ukazatelem úspěšnosti politiků, zejména v demokratických systémech, kde jsou volby základním prostředkem výběru vládnoucích. Tím, že politik dokáže získat podporu a důvěru voličů, prokazuje svou schopnost oslovit a sjednotit společnost kolem své osobnosti a dosáhnout svých politických cílů.

Alastair Smith⁵⁸ ve svém článku zkoumal, jak budoucí volby ovlivňují rozhodování politiků pro zahájení riskantní ofenzivní zahraniční politiky v demokratických státech. Podle něj za účelem znovuzvolení může demokraticky zvolená vláda riskovat životy svých občanů svými zahraničními politickými rozhodnutími. Kromě toho Smith uvádí, že demokratické vlády, které čelí těsné prohře ve volbách, se angažují v aktivní zahraniční politice, i když očekávané výhody takového kroku jsou nízké. Ve svém článku Smith uvádí výsledky empirického průzkumu, k nimž dospěl Stoll (1984), který zkoumal vztah mezi viditelným použitím síly a volebním cyklem. K závěrům patří, že když se vláda v průběhu svého volebního období osvědčí dostatečně, je málo pravděpodobné, že bude odstraněna; nebo když vláda selže natolik, že není žádná šance na její znovuzvolení, bude provádět pouze zahraniční politické iniciativy, které jsou v národním zájmu.⁵⁹

Samozřejmě pozitivní výsledek voleb nemusí vždy znamenat, že politik je úspěšný v demokratickém smyslu. Příkladem mohou být výsledky voleb v Severní Koreji. V některých případech mohou politici zneužít své pravomoci a uchýlit se k totalitním či autoritářským praktikám, aby si udrželi moc. Kromě toho se může jednat o zmanipulované výsledky voleb, které ve skutečnosti nevyovídají o reálném stavu politické situace. Nicméně v rámci studia válek odvracejících pozornost mohou být výsledky voleb snadno měřitelným ukazatelem úspěšnosti provedené zahraniční politiky k odvrácení pozornosti.

V následující části budeme analyzovat, jaké efekty doprovází vyvolání mezistátního konfliktu. V konečném důsledku tyto efekty vedou k dosažení stanovených politických cílů. Kromě toho se pokusíme určit, jaké strategie a taktiky jsou používány k dosažení těchto cílů.

---

⁵⁸ Smith, Alastair. "Diversionary Foreign Policy in Democratic Systems." *International Studies Quarterly: A Publication of the International Studies Association*, vol. 40, no. 1, 1996, p. 133, doi:10.2307/2600934.

⁵⁹ Smith, Alastair. "Diversionary Foreign Policy in Democratic Systems." *International Studies Quarterly: A Publication of the International Studies Association*, vol. 40, no. 1, 1996, p. 133, doi:10.2307/2600934. s.147.

Sledování jednotlivých procesů válek odvracejících pozornost pomůže lépe pochopit mechanismus tohoto typu konfliktu a odhalit další efekty, které jsou jeho součástí.

1.6. Nástroje.

V předešlé podkapitole jsme se věnovali popisu cílů, které vedou politika k zahájení mezinárodního válečného konfliktu. Pochopení podstaty těchto cílů umožní nám lépe porozumět mechanismu jejich dosažení. Kromě toho tato znalost nám umožní lépe porozumět procesům a strategiím, kterých politici využívají za účelem naplnění svých politických cílů.

Vzhledem k tomu, že se bavíme o válkách odvracejících pozornost, hlavním prostředkem dosažení cílů bude odvedení pozornosti společnosti od existujících vnitrostátních problémů. Těchto cílů lze dosáhnout pomocí určitých politických nástrojů. Ve svém článku „*Diversionsary Theory of War: A Critique*“ Jack Levy zmiňuje několik efektů, které politici využívají s cílem sjednocení společnosti. Především se jedná o *rally 'round the flag* efekt a *scapegoating*.

V následujících podkapitolách se budeme věnovat principu fungování těchto efektů a zjistíme, jaké ukazatele nebo indikátory lze využít pro jejich identifikaci v rámci případové studie.

1.6.1. Rally 'round the flag effect.

Hlavním důvodem k zahájení mezinárodního konfliktu je krátkodobý efekt sjednocení společnosti, který využívají politici pro dosažení svých politických cílů. Použití obrazu vnějšího nepřítele umožňuje sjednocení rozpolcené společnosti. Tento jev se v politické vědě a mezinárodních vztazích označuje jako *rally 'round the flag effect*. Efekt shromáždění kolem vlajky se projevuje sjednocením společnosti, růstem podpory vůči vedení a posílením národní identity v boji proti společnému nepříteli. Součástí tohoto jevu je také krátkodobé zvýšení popularity prezidenta nebo vedení státu.

Tento efekt byl poprvé popsán politologem Johnem Muellerem v roce 1970 v článku „*Presidential Popularity from Truman to Johnson*“, kde autor definoval tři vlastnosti politické události, které musí být splněny pro projev efektu sjednocení. První podmínkou je mezinárodní konflikt, ve kterém jsou zapojeny Spojené státy a jejich prezident osobně. Událost musí být specifická, dramatická a ostře vyhrocená.⁶⁰ Původně se tato teorie vztahovala pouze na Spojené státy, nicméně od té doby byla aplikována také ve studiích

---

⁶⁰ Mueller, John E. “Presidential Popularity from Truman to Johnson.” *The American Political Science Review*, vol. 64, no. 1, 1970, pp. 18–34. JSTOR, <https://doi.org/10.2307/1955610>. Accessed 19 Nov. 2022.

válečných konfliktů, kterých se zúčastnilo Spojené království v letech 1948-2001.⁶¹ Tyto studie potvrdily efekt sjednocení během mezinárodních válečných konfliktů, například během války o Falklandy (1982) a během války v Perském zálivu (1990–1991). V obou případech tento efekt byl krátkodobý.

Ve své práci „Domestic politics and war“ Jack Levy uvádí dosavadní studia efektu *rally 'round the flag*, který je založen na principu *in-group* a *out-group*, který definoval Simmel.⁶² Tento princip je součástí sociální psychologie a spočívá v tom, že lidé mají tendenci dělit svět na dvě skupiny, ke kterým se cítí přináležet (*in-group*), a skupiny, které vnímají jako odlišné nebo nepřátelské (*out-group*). Vytváření společného nepřítele v politice může posílit pocit sounáležitosti v rámci *in-group* a podpořit pocit sjednocení a solidarity. Simmel v prvním systematickém zpracování tohoto tématu tvrdil, že konflikt s vnější skupinou zvyšuje soudržnost a politickou centralizaci vnitřní skupiny, a zobecnil svou myšlenku na úroveň mezinárodních vztahů: „válka s vnějším světem je někdy poslední šancí pro stát sužovaným vnitřními antagonisty, aby překonal tyto antagonisty nebo se definitivně rozpadl.“⁶³

Dalším autorem, na kterého odkazuje Levy, je Coser, který upravil původní Simmelovou myšlenku. Podle něj soudržnost vnitřní skupiny se zvýší pouze tehdy, kdy již existuje určitá minimální úroveň solidarity uvnitř skupiny a pouze v případě, kdy je obecně vnímáno, že vnější hrozba ohrožuje celou skupinu, a nejen nějakou její část. V opačném případě vnější konflikt může vest k vnitřnímu konfliktu a k rozkladu spíše než k sjednocení.⁶⁴

Ve svém článku „Rallying Around the Podesta“ David Sobek na základě existujících teorií definuje čtyři způsoby, kterými se může projevit pozitivní účinek efektu *rally 'round the flag*⁶⁵. Za první, úspěšné akce v zahraničí mohou vest ke zvýšení podpory doma, což umožňuje vůdci dočasně oživit svůj režim. Za druhé, konflikt v zahraničí a napětí, které vytváří doma, mohou ospravedlnit tento tvrdý zásah. Pokud je cílen správně, útok může rychle eliminovat veškerý hlasitý odpor vůči režimu a jeho vůdcům. Za třetí, mezinárodní konflikt může

---

⁶¹ Lai, Brian, and Dan Reiter. “Rally 'round the Union Jack? Public Opinion and the Use of Force in the United Kingdom, 1948-2001.” *International Studies Quarterly: A Publication of the International Studies Association*, vol. 49, no. 2, 2005, pp. 255–272, <http://www.jstor.org/stable/3693514>. Accessed 19 Nov. 2022.

⁶² Levy, Jack S. “Domestic Politics and War.” *The Journal of Interdisciplinary History*, vol. 18, no. 4, 1988, pp. 653–73. JSTOR, <https://doi.org/10.2307/204819>. Accessed 26 Dec. 2023.

⁶³ Levy, Jack S. “Domestic Politics and War.” *The Journal of Interdisciplinary History*, vol. 18, no. 4, 1988, pp. 667. JSTOR, <https://doi.org/10.2307/204819>. Accessed 26 Oct. 2022.

⁶⁴ Levy, Jack S. “Domestic Politics and War.” *The Journal of Interdisciplinary History*, vol. 18, no. 4, 1988, pp. 667. JSTOR, <https://doi.org/10.2307/204819>. Accessed 26 Oct. 2022.

⁶⁵ Sobek, David. “Rallying Around the Podesta: Testing Diversionary Theory across Time.” *Journal of Peace Research*, vol. 44, no. 1, 2007, pp. 29–45. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/27640451>. Accessed 26 Oct. 2022.

odvrátit pozornost veřejnosti od problémů, které způsobily nespokojenost. Nakonec konflikt s jiným státem v mezinárodním systému může zesílit podporu existujícího režimu prostřednictvím efektu *in-out group*.⁶⁶

V rámci studia válek k odvracení pozornosti se předpokládá, že politici jsou si vědomi existence efektu sjednocení. Pokud jejich politický rating klesá nebo pokud je politická situace nestabilní, politici se mohou rozhodnout odvést pozornost obyvatelstva od vnitrostátních problémů tím, že vyvolají mezinárodní konflikt, což jim krátkodobě pomůže vyřešit otázku svého klesajícího ratingu.

1.6.2. Scapegoating.

V předešlé podkapitole jsme definovali, jak lze sjednotit společnost pomocí efektu *rally 'round the flag*. Dalším způsobem sjednocení společnosti je *scapegoating*. Přesto že tento efekt nevyžaduje vyvolání zahraničního konfliktu, je také reakcí na krizovou situaci a může vést k zesílení efektu shromáždění kolem vlajky. Proto v rámci této podkapitoly budeme analyzovat princip fungování *scapegoatingu*.

Sjednocení rozpolcené společnosti lze dosáhnout umělým vytvářením obrazu vnějšího nepřítele. Taková strategie není novinkou a můžeme se s ní setkat již v myšlenkách filozofů šestnáctého století. Například několik takových myšlenek v úvodní části kapitoly „The Diversionary Theory of War“ z knihy *Causes of War* uvádí Jack Levy. Jedna z nich patřila Shakespeareovi: „ať je tvým zaměřením zaměstnávat zmatené mysli cizími hádkami“,⁶⁷ druhá patřila Jeanu Bodinovi, který prohlásil, že „nejlepším způsobem, jak ochránit stát před povstáním, vzpourou a občanskou válkou, je udržovat poddané ve vzájemném přátelství a za tímto účelem najít nepřítele, proti kterému se mohou postavit.“^{68,69}

V současné době pro označení tohoto jevu se používá pojem *scapegoat theory* neboli teorie obětního beránka. V sociální psychologii teorie obětního beránka odkazuje na tendenci vinit někoho jiného ze svých vlastních problémů. Tento proces často vede k vyvolání předsudků vůči osobě nebo skupině osob, kterou obviňujeme. Obětní beránek je záminkou neboli

---

⁶⁶ Sobek, David. “Rallying Around the Podesta: Testing Diversionary Theory across Time.” *Journal of Peace Research*, vol. 44, no. 1, 2007, pp. 29–45. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/27640451>. Accessed 26 Oct. 2022.

⁶⁷ „Be it thy course to busy giddy minds with foreign quarrels“, Shakespeare ([1596]1845).

⁶⁸ „The best way of preserving a state, and guaranteeing it against sedition, rebellion, and civil war is ...to find an enemy against whom they can make common cause.“, Bodin ([1576]1955 :168 – 9).

⁶⁹ Levy, Jack S., and William R. Thompson. *Causes of War*. Wiley-Blackwell, 2010, s.99.

odůvodněním vlastních neúspěchů nebo prohřešků při zachování pozitivního sebeobrazu.⁷⁰ V politice se často odkazuje na strategii amerického prezidenta Donalda Trumpa, který sváděl odpovědnost za vnitrostátní sociální problémy na muslimské a mexické imigranty. Dalším příkladem obětního beránka v politice je Brexit. Kampaň, která předcházela hlasování Spojeného království pro odchod z Evropské unie, obsahovala označení přestěhovalců a evropských zahraničních společností za hlavní příčinu vnitrostátních sociálních problémů.

Ve své práci *Causes of War* Jack Levy odkazuje na teorii obětního beránka a na základě dosavadních studií zkoumá vztah mezi interními problémy a externím konfliktem. Přestože výsledky těchto průzkumů nevedly ke stejnému závěru, obětní beránek je nástrojem, který politici mohou použít v zahraniční politice k odvrácení pozornosti. Levy uvádí, že přestože existuje velké množství příkladů, kdy se vůdce rozhodl pro válku, aby posílil svou domácí podporu, ne vždy tato skutečnost vede ke svalování viny na třetí stranu.⁷¹ Dalším zajímavým závěrem, ke kterému dospěli badatelé Russett (1990), James a Oneal (1991) je, že největší pravděpodobnost obviňování vnějšího nepřítele nastává v obdobích před volbami, pokud jsou volby dostatečně vzdálené, aby to nebylo příliš zřejmé.⁷²

Jack Levy odkazuje na myšlenku od Mansfielda a Snydera, kteří dospěli k závěru, že vytváření obětního beránka je zvláště atraktivní pro ty elity, jejichž zájmy jsou ohroženy demokratizačním procesem a které věří, že vytvoření vnějšího nepřítele by mohlo pomoci tento proces zvrátit a tímto posílit centralizovanou politickou moc doma.⁷³

Kilic B. Kanat uvádí *scapegoating* jako nástroj zahraniční politiky k odvrácení pozornosti, který využil Saddám Hussein po selhání ekonomických reforem v Iráku v roce 1990. Pomocí vytvoření obětního beránka Saddám odůvodnil existenci domácích problémů. Toto obviňování vnějšího nepřítele bylo často používáno během iránsko-irácké války.⁷⁴ Kromě toho Kanat píše: „Není zcela snadné pro vůdce mobilizovat společnost ve svém státě proti vnějšímu nepříteli v nepřítomnosti společenské a politické nespokojenosti s tímto státem; naopak, vnější orientace funguje tehdy, kdy společnost je připravena stát se spojencem vůdce

---

⁷⁰ Baumeister, Roy, and Kathleen Vohs. *Encyclopedia of Social Psychology*. SAGE Publications, Inc., 2007. Dostupné z: <https://sk.sagepub.com/reference/socialpsychology/n465.xml>

⁷¹ Levy, Jack S., and William R. Thompson. *Causes of War*. Wiley-Blackwell, 2010, s.101.

⁷² Levy, Jack S., and William R. Thompson. *Causes of War*. Wiley-Blackwell, 2010, s.101.

⁷³ Levy, Jack S., and William R. Thompson. *Causes of War*. Wiley-Blackwell, 2010, s.116.

⁷⁴ Kanat, Kilic. "Diversionary Foreign Policy in Authoritarian States: The Use of Multiple Diversionary Strategies by Saddam Hussein during the Gulf War." *Journal of Strategic Security*, vol. 7, no. 1, 2014, pp. 16–32, doi:10.5038/1944-0472.7.1.2. s.25

v důsledku již existujícího hněvu vůči jinému státu.^{75,76} Z toho můžeme odvodit, že *scapegoating* je nástrojem, který by se mohl využít ještě před zahájením vojenského konfliktu pro zesílení efektu sjednocení společnosti.

Informace zjištěné v této podkapitole jsou důležitým podkladem pro praktickou část této diplomové práce. *Rally 'round the flag effect* vede k sjednocení společnosti v okamžiku po zahájení konfliktu. *Scapegoating* může být podpurným nástrojem pro zesílení efektu *rally 'round the flag*. Přestože obětní beránek není nutnou součástí válek odvracejících pozornost, může být důležitým indikátorem ještě ve stadiu před zahájením konfliktu. Proto sledování tohoto efektu bude zahrnuto do analytické části této diplomové práce.

1.7. Komponenty válek odvracejících pozornost.

Analýza jednotlivých součástí teorie válek odvracejících pozornost umožňuje vytvořit schéma, které v zjednodušené formě znázorní jednotlivé součásti tohoto typu konfliktu. Vizualní zobrazení umožní lépe pochopit mechanismus fungování tohoto konfliktu a případně rozšířit existující strukturu o další komponenty. Kromě toho pochopení jednotlivých součástí mechanismu tohoto typu konfliktu může pomoci odhalit situaci, kdy politik může zahájit válečný konflikt. Můžeme předpokládat, že při existenci sociálních nepokojů a nízkého ratingu důvěry, politik, který vytváří obraz zahraničního nepřítele může zahájit mezinárodní vojenský konflikt. Toto tvrzení je pouze předpoklad, který může být podkladem pro budoucí výzkum.

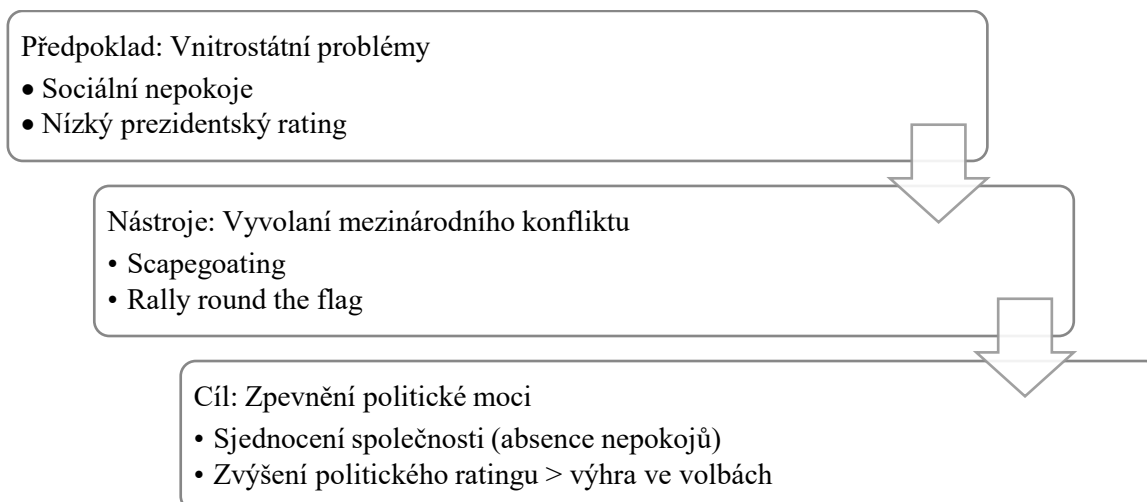
Pro znázornění mechanismu teorie válek odvracejících pozornost zde uvádím schéma, které v logické posloupnosti zobrazuje komponenty tohoto typu konfliktu.

---

⁷⁵ „It is not very easy for leaders to mobilize their societies against an external enemy in the absence of any social and political resentment towards that country; instead, the externalization works when the society is ready to rally behind the leader due to the existence of previously formed anger towards another state. “, Kanat, Kilic B.

⁷⁶ Kanat, Kilic B. "Diversionary Foreign Policy in Authoritarian States: The Use of Multiple Diversionary Strategies by Saddam Hussein during the Gulf War.", s.26.

Graf č. 1: Komponenty válek odvracejících pozornost.

Vlastní zpracování na základě The diversionary theory of war: critique, 1989, Jack Levy.

Informace pro vytvoření schématu jsou získány z dosavadních studií věnovaných otázce *diversionary theory of war*. Základním pramenem tohoto schématu je již zmíněný článek od Jacka Levyho „The diversionary theory of war: critique“, z roku 1989. Přestože podle autora *scapegoating* není nutnou součástí války odvádějící pozornost, je jedním z nástrojů, který politik může využít pro odvádění pozornosti. Kromě toho, nástroj obětního beránka vede k zesílení efektu sjednocení kolem vlajky.

2. Vnitropolitická situace v Rusku 2011-2013. Analýza předpokladů a odhad cílů pro použití zahraniční politiky k odvrácení pozornosti

Předpokladem pro využití zahraniční politiky k odvrácení pozornosti jsou vnitrostátní problémy, které mohou vést k růstu sociálního napětí a masovým protestům. Kromě toho, abychom mohli aplikovat teorii válek odvracejících pozornost, musí docházet ke klesajícímu nebo nízkému ratingu důvěry. Proto v této části budeme analyzovat vnitropolitickou situaci v Rusku v letech 2011-2013 a zhodnotíme, zda výchozí podmínky pro aplikaci teorie zahraniční politiky k odvrácení pozornosti byly splněny.

Vybraná část této kapitoly bude věnována charakteristice příčin, které vedly k růstu sociálního napětí a staly se předpokladem pro vznik největší vlny protestů v Rusku v letech 2011-2013. Tyto příčiny budeme analyzovat na základě analýzy Denise Volkova, který se zabýval charakteristikou ruského protestního hnutí v letech 2011-2012.⁷⁷ Analýza protestního hnutí byla připravena v roce 2012, a proto neobsahuje události roku 2013. Tato skutečnost není nedostatkem tohoto výzkumu, protože příčiny protestního hnutí vznikly před jeho začátkem.

Následně popíšeme průběh nepokojů a zhodnotíme, zda jejich charakter představoval hrozbu pro Putinův režim. Přestože v rámci teorie válek odvádějících pozornost sledujeme interní faktory, zde budou zmíněny důležité světové události, které mohly vést Putina k zahájení vojenské operace na Ukrajině v roce 2014. Informace zde budou čerpány z dostupných zpravodajských článků od NY Times, The Guardian, Meduza, RIA Novosti, VOA – Voice of America English News, Amnesty International a Radio Free Europe/Radio Liberty.

V závěrečné části této kapitoly provedeme analýzu prezidentského ratingu Putina v letech 2011-2013. Abychom se vyvarovali chybných závěrů, budeme využívat výsledky průzkumů veřejného mínění několika agentur, jako jsou Levada, Romir a FOM.

Na základě ověřených informací prezentovaných v této kapitole podáme odpověď na otázku, zda byly splněny předpoklady pro použití zahraniční politiky k odvrácení pozornosti – zda

---

⁷⁷ Волков Денис, ПРОТЕСТНОЕ ДВИЖЕНИЕ В РОССИИ В КОНЦЕ 2011 – 2012 гг.: ИСТОКИ, ДИНАМИКА, РЕЗУЛЬТАТЫ, *Hse.Ru*, <https://www.hse.ru/data/2012/11/03/1249193438/movementreport.pdf>. Accessed 27 Dec. 2023.

existující vnitrostátní problémy vedly k růstu sociálního napětí, které se stalo příčinou protestů, a jestli tyto události měly negativní vliv na prezidentský rating.

2.1. Vnitrostátní problémy a příčiny protestů 2011–2013.

Jak již bylo zmíněno v úvodní části, v roce 2011 se v Rusku odehrála vlna protestů, kterou lze považovat za nejrozsáhlejší od pádu Sovětského svazu. V teoretické části této práce jsme zjistili, že protesty mohou být důsledkem sociálního napětí, které většinou pramení z dlouhodobé nespokojenosti se situací ve státě.

Cílem této podkapitoly je zhodnotit, zda k protestům vedly vnitrostátní problémy, a na základě dostupné literatury definovat jejich původ. Analýza těchto problémů pomůže pochopit, zda je lze považovat za dlouhodobé a těžko řešitelné.

Pro lepší porozumění příčin sociálního napětí v této části bude uvedena analýza Protestního hnutí v Rusku na konci roku 2011–2012, kterou v září 2012 zpracoval Denis Volkov, ředitel centra Jurije Levady.⁷⁸ Levada Center (Yuri Levada Analytical Center) je nevládní výzkumná organizace a největší nezávislé centrum pro výzkum veřejného mínění v Rusku.⁷⁹ V tomto reportu autor na základě provedených průzkumů analyzuje původ a hodnotí dynamiku protestního hnutí v Rusku v letech 2011–2012. Kromě toho autor uvádí, jakých výsledků se povedlo dosáhnout. Hlavním důvodem vzniku protestního hnutí je hromadění veřejného napětí a nárůst nespokojenosti občanů Ruska. Autor označuje za hlavní příčiny rostoucího napětí a nespokojenosti nejisté vyhlídky, systémové rozpory, volební skandály a protestní hlasování. V následujících podkapitolách detailně definujeme, k jakým závěrům došel autor.

2.1.1. Nejisté vyhlídky.

Nejisté vyhlídky vycházejí z pocitu nejistoty, spojeného s nepříznivou ekonomickou situací. Období průzkumu předcházela hospodářská krize v letech 2008–2010. Zajímavou skutečností je to, že nárůst pocitu nejistoty a obav o vlastní budoucnost byl přítomen nejen u relativně chudé vrstvy obyvatelstva, ale také u privilegovaných bohatých obyvatel metropole. Všichni respondenti si jednomyslně stěžovali na svévoli úřadů a policie. Projevili své obavy z nemožnosti domáhat se svých práv před soudem. Nespokojenost dotazovaných

---

⁷⁸ “Denis Volkov.” *Carnegie Endowment for International Peace*, <https://carnegiemoscow.org/experts/1101>. Accessed 25 Jan. 2023.

⁷⁹ “Левада-Центр.” *Levada.ru*, <https://www.levada.ru/nopisanie/o-tsentre/>. Accessed 04 Dec. 2022.

byla také spojena s obecnou bezmocí a s neexistencí možnosti změnit stav věcí v zemi. Jak zmiňuje autor, chudší část obyvatelstva je zvyklá na neustálou adaptaci k horším podmínkám, nejistota při tom způsobuje rozptýlenou nespokojenost. U bohatší části obyvatelstva nejistota může vyvolat agresí a od pasivní nespokojenosti vést k aktivnímu nepřijetí stavu věcí. Vysoká míra společenského napětí byla přítomna ve veřejných průzkumech již v roce 2010.⁸⁰

2.1.2. Systémové rozpory.

V této části autor popisuje vnitrostátní problémy, které plynou z vysoké úrovně korupce. Podle autora systémové rozpory vycházejí z konfliktu mezi vznikajícím veřejným zájmem a protichůdným zájmem zkorumpovaných úředníků. Výsledky studie provedené centrem Levady na konci roku 2010 ukázaly, že tento konflikt a nemožnost jeho řešení vede k nárůstu pravděpodobnosti budoucí eskalace až k extrémním limitům.⁸¹

„Současný politický systém je nestabilní. Je odsouzen k opakování masových výbuchů nespokojenosti, podobných těm, ke kterým došlo v celém Rusku v roce 2005 nebo v některých regionech později.“⁸²

2.1.3. Předvolební skandály.

Následně autor uvádí, že současně s popsány procesy postupně narůstala obecná krize legitimacy státních institucí. Podle něj snaha státních činitelů zůstat u moci za každou cenu, v kombinaci s pravidelným zneužíváním veřejných rozpočtů pro své soukromé účely, vedla k poklesu důvěry obyvatel v legitimitu existujícího politického systému.

Jedním z příkladů uvedeného tvrzení je předvolební kampaň do Státní dumy v roce 2011, která byla spojena s množstvím skandálů. V květnu byl odvolán předseda Rady federace Sergej Mironov, který byl vůdcem strany Spravedlivé Rusko. Díky tomu budoucí přítomnost

---

⁸⁰ Волков Денис, ПРОТЕСТНОЕ ДВИЖЕНИЕ В РОССИИ В КОНЦЕ 2011 – 2012 гг.: ИСТОКИ, ДИНАМИКА, РЕЗУЛЬТАТЫ, Hse.Ru, <https://www.hse.ru/data/2012/11/03/1249193438/movementreport.pdf>. Accessed 27 Dec. 2023, s.5

⁸¹ Волков Денис, ПРОТЕСТНОЕ ДВИЖЕНИЕ В РОССИИ В КОНЦЕ 2011 – 2012 гг.: ИСТОКИ, ДИНАМИКА, РЕЗУЛЬТАТЫ, Hse.Ru, <https://www.hse.ru/data/2012/11/03/1249193438/movementreport.pdf>. Accessed 27 Dec. 2023,

⁸² Волков Д. Рост общественной активности в России: становление гражданского общества или очередной тупик?// Вестник общественного мнения, №2(108) апрель-июнь, 2011. С.23. Отчет об исследовании опубликован на сайте Левада-Центра в апреле 2011 года. Также см. получивший широкое распространение доклад Центра стратегических разработок: Белановский С., Дмитриев М. Политический кризис в России и возможные механизмы его развития. *Csr.Ru*, <http://www.csr.ru/publikacii/52-2010-05-03-17-49-10/307-2011-03-28-16-38-10>. Accessed 28 Dec. 2023.

této strany v parlamentu nebyla jistá. Aby uvolněné místo obsadila vhodná osoba, byly uspořádány dodatečné volby, kde 95 % hlasů získala Valentina Matvijenko. Tyto volby získaly široký ohlas v nezávislém tisku díky tomu, že se konaly s velkým množstvím porušení zákona a zneužíváním administrativních zdrojů. Další významnou událostí bylo odmítnutí prezidenta Dmitrije Medveděva se zúčastnit následujících prezidentských voleb. Takzvaná „rošáda“ (рокировка), jak uvádí autor analýzy, podkopala naděje těch, kdo věřil, že změna režimu je možná. Část ruské elity veřejně odsoudila toto rozhodnutí a tehdejší ministr financí Alexej Kudrin po veřejné roztržce s prezidentem byl odvolán z funkce.⁸³

2.1.4. Protestní hlasování.

Dle Volkova souběh těchto událostí vedl k ještě většímu nárůstu nespokojenosti obyvatelstva s politickou situací, která se promítla do volebních výsledků. Alexej Navalnyj měsíc před volbami do Státní dumy (dolní komory Federálního shromáždění Ruské federace) začal propagovat „protestní hlasování“. Hlasování spočívalo v tom, že volič měl dát svůj hlas jakékoliv straně kromě Jednotného Ruska. Tato strategie byla zaměřena na nespokojené voliče, kteří se nedokázali ztotožnit s žádnou politickou stranou a nechtěli jít k volbám. Výsledkem protestního hlasování byl nárůst zastoupení opozičních stran ve Státní dumě ve srovnání s předchozím volebním obdobím. Jednotné Rusko tak přišlo o 77 míst.⁸⁴ Celkem Státní дума má 450 míst.

V této podkapitole jsme analyzovali příčiny protestů v letech 2011-2012. Vzhledem k tomu, že protest je důsledkem hromadící se nespokojenosti, existovala řada faktorů a problémů, které tomu předcházely. Nestabilita politického systému, nejistá budoucnost, nepříznivá ekonomická situace vedly k celkové nespokojenosti a růstu sociálního napětí. Souhrn těchto problémů můžeme považovat za dlouhodobý a těžko řešitelný. Volební skandály a protestní hlasování se staly spouštěčem k vlně občanských nepokojů v prosinci 2011. V následující podkapitole budeme analyzovat charakter protestů a jejich průběh.

---

⁸³ Волков Денис, ПРОТЕСТНОЕ ДВИЖЕНИЕ В РОССИИ В КОНЦЕ 2011 – 2012 гг.: ИСТОКИ, ДИНАМИКА, РЕЗУЛЬТАТЫ, Hse.Ru, <https://www.hse.ru/data/2012/11/03/1249193438/movementreport.pdf>. Accessed 27 Dec. 2023, s.6-8.

⁸⁴ Волков Денис, ПРОТЕСТНОЕ ДВИЖЕНИЕ В РОССИИ В КОНЦЕ 2011 – 2012 гг.: ИСТОКИ, ДИНАМИКА, РЕЗУЛЬТАТЫ, Hse.Ru, <https://www.hse.ru/data/2012/11/03/1249193438/movementreport.pdf>. Accessed 27 Dec. 2023, s.8.

2.2. Sociální napětí v Rusku 2011-2013.

Jakákoli světová událost může ovlivnit chování jiných států a mít vliv na budoucí průběh historických událostí. Přestože cílem této kapitoly je zaměřením se na analýzu vnitřní politické situace v Rusku, je třeba mít na paměti, že globální události mohou mít vliv na reakci ruské vlády vůči opozici. Proto než se pustíme do analýzy politické situace v Rusku v letech 2011-2013, ráda bych připomněla, co se dělo ve světě v tomto období.

Hlavní událostí roku 2011 bylo Arabské jaro – série protivládních protestů a nepokojů, které vedly k revolucím a svržení vlád v několika arabských zemích. První zemí bylo Tunisko, kde po měsíci protestů v lednu 2011 došlo k svržení vlády a prezident, který byl 23 let u moci, přehnal do Saudské Arábie. Několik týdnů poté následovala revoluce v Egyptě a tehdejší prezident Mubarak po 30 letech prezidentství rezignoval. Pak začala první občanská válka v Libyi, která skončila v říjnu roku 2011 osvobozením od Kaddafího režimu, který trval 42 let. Ve stejné době začala občanská válka v Sýrii, která pokračuje dodnes. Mezitím, když se arabský svět v roce 2011 rozbouřil vlnou revolucí, Vladimir Putin se připravoval na prezidentské volby (2012) a návrat do Kremlu v roli prezidenta Ruské federace. Arabské jaro bylo pro něj varováním a odstrašujícím příkladem pro jeho režim. Díky těmto událostem bylo zřejmé, že protivládni protesty vedou ke svržení vlády a neomezená moc diktátorů dříve či později končí, pokud nedojde k tvrdému potlačení občanských nepokojů.

Rok 2011 pro část světa byl rokem změn, občanských nepokojů a revolucí. Vlna protestů v Rusku začala akcí nacionalistického hnutí „Rusové“ (русские), která neobdržela povolení ke svému konání. Přesto že akce nebyla početná a zapojilo se do ní pouze několik set lidí, byla stejně potlačena speciálními jednotky OMON a někteří účastníci protestu byli zatčeni.

Následující den proběhla masivnější protestní akce od demokratického občanského hnutí Solidarita (Солидарность).⁸⁵ Tato akce byla předem schválena městskou administrací. Dle oficiálních informací počet účastníků dosahoval 2000 lidí, dle jiných zdrojů se akce zúčastnilo 5 až 8 tisíc protestujících.⁸⁶ Číselné rozdíly plynou z toho, že oficiální informace jsou nástrojem propagandy Kremlu a vytvářejí odlišnou realitu. Přestože v těchto letech státní propaganda byla již velmi viditelná, stále bylo možné získat informace z jiných, zahraničních a opozičních zdrojů. Se stovkami dalších lidí do vazby se také dostalo několik

---

⁸⁵ “Движение.” *Rusolidarnost.ru*, <https://www.rusolidarnost.ru/about/>. Accessed 5 Dec. 2022.

⁸⁶ Barry, Ellen. “Rally Defying Putin’s Party Draws Tens of Thousands.” *The New York Times*, The New York Times, 10 Dec. 2011, <https://www.nytimes.com/2011/12/11/world/europe/thousands-protest-in-moscow-russia-in-defiance-of-putin.html>.

opozičních politiků a novinářů. Například Alexej Navalnyj a Ilja Jašin. Ve svém rozhovoru pro *The New Times* Navalnyj zmínil, že původně se akce nechtěl zúčastnit. Důvodem bylo to, že měl rozpory se zakladateli hnutí Solidarita (Boris Němcov, Garry Kasparov a další). Přesto na akci šel, protože viděl, jakých volebních výsledků dosáhlo Jednotné Rusko.⁸⁷

Protestní akce následujícího dne se zúčastnili stoupenci Eduarda Limonova, který byl předsedou Národně bolševické strany Ruska. Již od roku 2006 založil protiputinskou koalici nazvanou „Jiné Rusko“ s heslem „Rusko bez Putina!“. Přestože akce byla organizována zakladatelem nacionalistické strany, k protestům se připojili i další politici s odlišnými politickými názory. Mezi nimi byl i opoziční politik Boris Němcov, který veřejně kritizoval Putina. Němcov byl toho dne zatčen a umístěn do vazby.

Nejpočetnější událostí byl předem schválený mítink na Bolotném náměstí v Moskvě, kterého se zúčastnilo několik desítek tisíc lidí. Dle oficiálních informací se sešlo 25 000 lidí, ale podle opozičních zdrojů až 80 000 lidí se shromáždilo v centrálních ulicích během protestní akce dne 10. prosince 2011. Stejně jako ostatní prosincové akce, protest na Bolotném náměstí měl pokojný charakter. Jak uvádí *The Guardian*, protestující měli několik požadavků: svoboda pro politické vězně, anulování výsledků voleb, odstoupení Vladimíra Čurova, šéfa volební komise, a oficiální vyšetřování volebních podvodů, registrace opozičních stran a nová demokratická legislativa pro strany a volby, a nové demokratické a otevřené volby.⁸⁸ Kromě hlavního města se protestní akce rozšířila do 88 měst po celém Rusku a do 43 měst v zahraničí.⁸⁹

Prezident Medveděv tehdy uspořádal setkání s opozicí, což bylo vnímáno jako krok směrem k otevřenému dialogu.⁹⁰ Hlavním tématem setkání bylo uvolnění pravidel pro registraci politických stran a další politické reformy. Navíc členové opozice navrhli prezidentovi udělení milostí osobám uvězněným z politických důvodů. V následujících měsících až do roku 2013 se konalo několik rozsáhlých protestních akcí, jako například akce za svobodné

---

⁸⁷ “Декабрь 2011 года. Фотографии Это был месяц грандиозных политических надежд. Ни одна из них (до сих пор) не сбылась.” *Meduza*, <https://meduza.io/feature/2021/12/05/dekabr-2011-goda-fotografii>. Accessed 25 Feb. 2023

⁸⁸ Batty, David. “Russian Election Protests – Saturday 10 December 2011.” *The Guardian*, 10 Dec. 2011, <http://www.theguardian.com/global/2011/dec/10/russia-elections-putin-protest>.

⁸⁹ Brooke, James. “Pro-Democracy Protests Put Putin, Russia at Turning Point.” *Voice of America (VOA News)*, 9 Dec. 2011, <https://www.voanews.com/a/moscow-braces-for-anti-putin-rally-135313948/149331.html>.

⁹⁰ RFE/RL. “Medvedev Meets with Opposition Protest Leaders.” *RFE/RL*, 20 Feb. 2012, https://www.rferl.org/a/medvedev_to_meet_with_opposition_protest_leaders/24489878.html.

volby, která se uskutečnila 4. února 2012. Podle zpráv agentury Ria Novosti se této akce v Moskvě účastnilo přibližně 120 000 lidí.⁹¹

Druhá vlna protestů byla spojena s nástupem Vladimira Putina do třetího funkčního období, což nebylo v souladu s ústavou Ruské federace. Ústava totiž povolovala prezidentovi pouze dvě po sobě jdoucí funkční období. Putin využil krátkou přestávku mezi svými funkčními obdobími, aby obešel toto ústavní omezení. Hlavním impulsem pro další vlnu protestů se stal „Pochod miliónů“ konaný 6. května 2012. I když oficiální odhady hovoří o počtu účastníků 18 000, organizátoři tvrdili, že se akce zúčastnilo 100 000 až 200 000 lidí.⁹² Během demonstrace došlo k zatýkání stovek protestujících. Amnesty International popsala tyto události jako „masové nepokoje“ a úřady proti zadrženým vznášely vážná obvinění.⁹³ Tento případ je znám jako „kauza Bolotné“ a byl kritizován jako nespravedlivé a politicky motivované obvinění. Putinovým krokem bylo demonstrováno, že zákony slouží pouze politikům k udržení moci a společnost musí tuto situaci akceptovat, protože jakýkoliv protest bude tvrdě potlačen. Putinův nástup do třetího funkčního období a zahájení represivních opatření mohou být vnímány jako posun k autokratickému režimu s minimální šancí na změnu.

Následující protest se měl konat 12. června a Kreml se tomu snažil zabránit tím, že předvolal lídry opozice k výslechu hodinu před začátkem akce. Přesto na tomto protestu se sešla široká škála politických skupin, včetně anarchistů, komunistů, aktivistů za práva LGBT komunity, nacionalistů, odpůrců zákonů o internetovém pirátství a příznivců vězněných členek feministické punkové skupiny Pussy Riot.⁹⁴

Sociální napětí narůstalo a další protestní akce se konaly až do poloviny roku 2013. Během té doby se stát snažil potlačit opozici a připravoval důkazy k zatýkání jejích lídrů. Například 18. července 2013 byl Alexej Navalnyj odsouzen na pět let vězení za korupci. Tato událost vyvolala menší protestní akci na Maněžním a Rudém náměstí v Moskvě. Podle úředních

---

⁹¹ Новости, Р. И. А. “Сколько человек вмещает Болотная площадь.” *PIIA Новостям*, 2012, <https://ria.ru/20120203/555809005.html>.

⁹² Amos, Howard. “Russia Protests: Tens of Thousands Voice Opposition to Putin’s Government.” *The Guardian*, The Guardian, 12 June 2012, <https://www.theguardian.com/world/2012/jun/12/russia-protests-against-vladimir-putin>.

⁹³ “Russia: Guilty Verdict in Bolotnaya Case - Injustice at Its Most Obvious.” *Amnesty.org*, <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2014/02/russia-guilty-verdict-bolotnaya-case-injustice-its-most-obvious/>. Accessed 8 Dec. 2022.

⁹⁴ Amos, Howard. “Russia Protests: Tens of Thousands Voice Opposition to Putin’s Government.” *The Guardian*, The Guardian, 12 June 2012, <https://www.theguardian.com/world/2012/jun/12/russia-protests-against-vladimir-putin>.

odhadů se akce zúčastnilo 2500 lidí, zatímco aktivisté uváděli počet 5000. Tato akce byla považována za poslední v řadě protestního hnutí v letech 2011-2013.

Protestní akce v těchto letech byly vyvolány hromaděním sociálního napětí, které vzniklo v důsledku řady ekonomických, sociálních a politických problémů. Toto rostoucí napětí nakonec vyústilo v občanské nepokoje. Spouštěčem těchto akcí byly netransparentní a nespravedlivé volby. Přestože byly tyto akce početné, měly spíše mírný charakter a na chvíli dávaly protestujícím naději na změnu. Je zajímavé, že různorodé politické složení opozice nebránilo její konsolidaci v boji proti režimu Putina. Nicméně právě pokojný charakter protestního hnutí by mohl být příčinou jeho neúspěchu. Putinovi se pomocí vlny represí krátkodobě podařilo potlačit vlnu občanských nepokojů, avšak on nepřistoupil k řešení hlavních problémů, které způsobovaly toto sociální napětí.

Analýza událostí v Rusku v letech 2011-2013 potvrzuje domněnku, že sociální napětí se vyústilo do podoby rozsáhlých celostátních protestů. Příčinou bylo existující množství nejružnějších sociálních, ekonomických a politických problémů, které měly dlouhodobý charakter. Na základě této analýzy můžeme tvrdit, že část předpokladů pro zahájení zahraniční politiky k odvrácení pozornosti byla splněna. Jedním z politických cílů této zahraniční politiky by mohla být absence nepokojů a sjednocení společnosti.

V následující podkapitole budeme analyzovat rating Putina v letech 2011-2013. Klesající neboli nízký rating považujeme za nutný předpoklad pro využití zahraniční politiky k odvrácení pozornosti. Proto v následující části kapitoly zhodnotíme, jak ruská společnost hodnotila práci svého politického vůdce. Podkladem pro analýzu budou dostupné výsledky průzkumů veřejného mínění.

2.3. Rating Putina 2011–2013.

Hodnocení spokojenosti s politikou prezidenta lze využít několika způsoby. Zaprvé rating důvěry může sloužit k predikci úspěšnosti kandidáta ve volbách. Kromě toho, pomocí tohoto ukazatele lze hodnotit, zda prezident se uchýlí k zahájení zahraniční vojenské operace k odvrácení pozornosti. Nízký neboli klesající prezidentský rating je jedním z předpokladů pro aplikaci teorie válek odvracejících pozornost.

Abychom tento konflikt mohli vysvětlit pomocí *diversionary theory of war*, v rámci této kapitoly budeme analyzovat hodnocení spokojenosti občanů Ruska s politikou Vladimira Putina, v časovém úseku 2011-2013. Hlavní ukazatel, který budeme sledovat, je míra

důvěry, nebo prezidentský rating. V případě agentury Romir můžeme sledovat vývoj vybraného ukazatele v roce 2013 a 2014. Další agentury umožňují hodnotit vývoj ukazatele do okamžiku, než proběhla Anexe Krymu v roce 2014. Tuto událost považujeme za milník v tomto historickém případě. Hlavní otázky vybraných průzkumů a také způsob dotazování se mohou vzájemně lišit, proto pro získání objektivnějšího pohledu zde budou uvedeny výsledky několika center pro průzkum veřejného mínění.

Díky vlastnostem politického režimu, který je nastaven v Rusku, spolehlivost výsledků veřejného mínění může být sporná. Respondenti se jednoduše mohou bát průzkumů zúčastnit, nebo záměrně budou uvádět nepravdivé odpovědi, aby se vyhnuly možným hrozbám se strany státního aparátu. Přesto výsledky těchto průzkumů jsou jediné dostupné výsledky, jejichž pomocí můžeme hodnotit spokojenost s politikou prezidenta.

V následujících podkapitolách uvedeme výsledky jednotlivých center pro průzkum veřejného mínění a popíšeme, jak se vyvíjel rating Putina ve vybraných letech. V případě, že křivka ratingu měla klesající průběh nebo byla nižší ve srovnání s předchozími lety, můžeme potvrdit splnění předpokladu pro provádění zahraniční politiky k odvrácení pozornosti v tomto historickém případě.

2.3.1. Levada.

Centrum pro výzkum veřejného mínění Jurije Levady (Levada-Center) je ruská nevládní výzkumná organizace. Centrum provádí pravidelné průzkumy ruského veřejného mínění a také zprostředkovává výzkumné projekty na objednávku.⁹⁵ V roce 2016 ruské ministerstvo spravedlnosti zařadilo centrum Levada do registru nevládních organizací vykonávajících funkce zahraničních agentů.

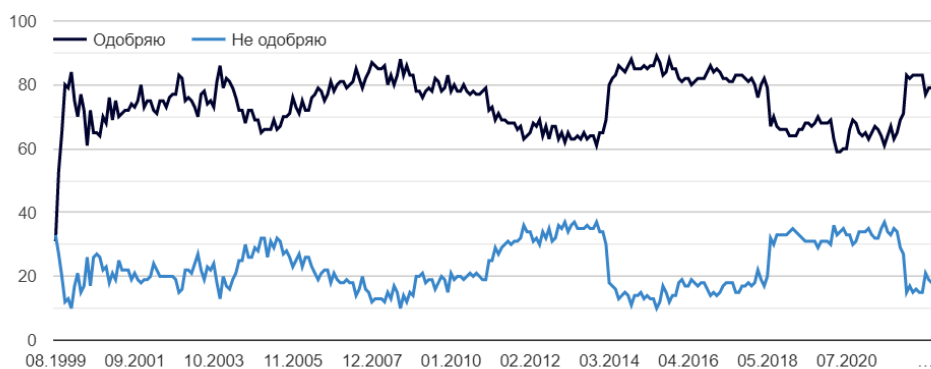
Především zde budeme analyzovat průzkum hodnotící spokojenost s politikou prezidenta Putina – PUTIN'S APPROVAL RATING. Otázkou průzkumu je, zda respondenti schvalují nebo neschvalují politickou aktivitu Vladimira Putina jako prezidenta (premiéra) Ruska.⁹⁶ Dle metodologie Levada centra, průzkumu se zúčastnilo 1600 lidí ve věku 18 let a více, ve 137 městech, 50 regionech Ruské federace.

---

⁹⁵ “Левада-Центр.” *Levada.ru*, <https://www.levada.ru/nopisaniye/o-tsentre/>. Accessed 26 Dec. 2023.

⁹⁶ Вы в целом одобряете или не одобряете деятельность Владимира Путина на посту президента (премьер-министра) России?

Graf č. 2: Hodnocení spokojenosti s politikou Putina (1999–2020).

Zdroj: Левада-Центр : Индикаторы. Левада-Центр: От мнений — к пониманию [online]. Copyright © 2003 [cit. 22.12.2022]. Dostupné z: <https://www.levada.ru/indikatory/>

Od roku 2011 do března roku 2014 křivka ratingu popularity Putina měla klesající průběh, v roce 2012 se pohybovala mezi 62 % a 63 % a své minimální hodnoty dosáhla v listopadu 2013, kdy 61 % obyvatel podporovalo politiku Putina. Část tohoto období, do roku 2012, Putin byl premiérem. Vzhledem k napjaté politické situaci, kontroverzní a nelegitimní návrat do prezidentského křesla nepomohl Putinovi získat zpět veřejnou oblibu. Nízký prezidentský rating vypovídá o celkové nespokojenosti společnosti s existující politickou situací a konkrétním politikem, který je za tuto situaci zodpovědný.

2.3.2. Romir.

Romir je největším nezávislým výzkumným holdingem se zaměřením na marketing, média, sociální a ekonomický výzkum. Je exkluzivním zástupcem Gallup International Association a GlobalNR v Rusku a zemích SNS. Od roku 2011 je Romir zařazen mezi TOP 100 globálních výzkumných společností mezinárodní agentury Research Rating Ltd. Podle tohoto ratingu je největší soukromou výzkumnou společností ve střední a východní Evropě.⁹⁷

Agentura Romir⁹⁸ provedla průzkum v rámci projektu „Nation-building, nationalism and the new “other” in today’s Russia“ (NEORUSS).⁹⁹ Tento projekt se uskutečnil na univerzitě v Oslu a byl zaměřen na výzkum vývoje a budování nové národní identity v Rusku,

⁹⁷ “Uniqueness.” *Romir.ru*, <https://romir.ru/uniqueness>. Accessed 26 Jan. 2023.

⁹⁸ “Romir - research holding.” *Romir.ru*, <https://romir.ru/eng>. Accessed 28 Dec. 2023.

⁹⁹ NUPI. “Nation-Building, Nationalism and the New ‘Other’ in Today’s Russia.” *NUPI*, <https://www.nupi.no/en/projects-centers/nation-building-nationalism-and-the-new-other-in-today-s-russia>. Accessed 28 Dec. 2023.

nacionalismu a představy o „jiných“ v dnešním Rusku. Mikhail Alexseev ve svém odborném článku „Rallying 'round the Leader More than the Flag: Changes in Russian Nationalist Public Opinion 2013–14“¹⁰⁰ zkoumá *rally 'round the flag* efekt na základě výsledků tohoto průzkumu. Výsledky obsahují odpovědi 1000 respondentů z celého státu, dotazovaných osobně od 8. 5. do 27. 5. 2013. Průzkum se skládá z několika částí, ale v rámci této kapitoly použijeme pouze data, která jsou relevantní k tématu prezidentské popularity. Hlavní otázka průzkumu byla položena následujícím způsobem: „Kdyby se dnes konaly prezidentské volby, komu byste dali svůj hlas?“. Jako výsledek se uvádí odhadované procento celé dospělé populace. Pouze 39 % respondentů v roce 2013 by volilo Putina. Vzhledem k tomu, že prezident má centrální místo v politickém systému Ruska, další relevantní otázkou je celkové hodnocení politického systému od 1 do 10 (1 – velmi špatný, 10 – velmi dobrý). V roce 2013 hodnocení dosáhlo hodnoty 3,3, což lze považovat za velmi negativní výsledek. Na rozdíl od dalších vybraných průzkumů, výsledky od agentury Romir jsou dostupné pouze od roku 2013. Toto omezení však nepředstavuje nedostatek pro účely této práce, protože naším klíčovým zájmem je analýza změn v hodnocení důvěry obyvatelstva, a tato analýza se soustřeďuje na rozdíl mezi lety 2013-2014.

2.3.3. FOM.

Dalším zdrojem dat je FOM (фонд общественного мнения – fond veřejného mínění).¹⁰¹ FOM je nezisková organizace zabývající se sociologickým výzkumem, která publikuje výsledky průzkumů veřejného mínění o politice, ekonomice a každodenním životě občanů Ruska. Byla součástí Ruského centra pro výzkum veřejného mínění.¹⁰² Hlavním odběratelem výsledků výzkumu je Administrativa prezidenta Ruské federace. Průzkumy tohoto fondu jsou často využívány pro odhad volebních výsledků. V rámci FOM se provádí několik typů průzkumů. Jedním z nich je FOMnibus¹⁰³ – týdenní reprezentativní průzkum obyvatelstva Ruské federace věnovaný aktuálním socioekonomickým a politickým tématům. Provádí se od roku 1992. Průzkumu se zúčastní 1500 respondentů z 53 subjektů

---

¹⁰⁰ Alexseev, Mikhail A., and Henry E. Hale. “Rallying 'round the Leader More than the Flag: Changes in Russian Nationalist Public Opinion 2013–14.” *The New Russian Nationalism: Imperialism, Ethnicity and Authoritarianism 2000–2015*, edited by Pål Kolstø and Helge Blakkisrud, Edinburgh University Press, 2016, pp. 192–220. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1bh2kk5.14>. Accessed 23 Dec. 2022.

¹⁰¹ “Доминанты / ФОМ.” *Fom.ru*, <https://fom.ru/Dominanty>. Accessed 23 Dec. 2022

¹⁰² “ВЦИОМ. Английский Сайт.” *Wciom.com*, 5 Aug. 2021, <https://wciom.com/>.

¹⁰³ “ГК ФОМ.” *Fom-gk.ru*, <https://fom-gk.ru/polls.html>. Accessed 26 Jan. 2023

Ruské federace, 104 městských a venkovských sídel. Průzkum se provádí ve formátu face to face, v místě bydliště respondentů.

Výsledky průzkumu tohoto fondu pro svou analytickou práci *Putin. Válka* využil Boris Němcov, ruský opoziční politik a odpůrce Putinova režimu. V roce 2015 Němcov začal připravovat materiály pro svůj rozsáhlý doklad s názvem *Putin. Válka*.¹⁰⁴ Tuto zprávu chtěl vydat v tištěné podobě a rozdávat ji lidem, aby rozšířil povědomí národa o nebezpečí Putinova režimu. Nicméně svou práci nestihl dokončit, protože byl zavražděn. Boris Němcov věřil, že může změnit ruskou společnost, a jeho životním cílem bylo bojovat za pravdu a svobodu pro ruský národ. Vzhledem k tomu, že se otevřeně stavěl proti Putinovi a říkal své myšlenky otevřeně, byl chladnokrevně odstraněn z politické arény. Existuje názor, že osoby spojené s Putinovou vládou zemřely za násilných nebo záhadných okolností. Seznam takových osobností uvádí britský deník *The Guardian*¹⁰⁵ nebo americký zpravodajský web *Business Insider*.¹⁰⁶ Dle *The Guardian*, společné vyšetřování novinářů ze serveru *The Insider*, BBC a organizace *Bellingcat* odhalilo, že Němcov byl sledován agenty FSB téměř rok před tím, než byl zavražděn na mostě poblíž Kremli. Jeho rozsáhlé dílo, *Putin. Válka*, které je dostupné on-line, bylo dokončeno pomocí jeho kolegů na základě informací, které poctivě shromažďoval sám Němcov.

V první části své zprávy Němcov analyzuje prezidentský rating Putina, který do března 2014 měl nižší hodnoty a klesající průběh, z 49 % na 45 %. Podle Němcova byl právě klesající rating hlavním důvodem, proč Putin potřeboval rozpoutat válku na Ukrajině. Podle Němcova kvůli poklesu ratingu v roce 2012 existovala možnost, že by se Putinovi nepodařilo zvítězit v prvním kole prezidentských voleb. Takový scénář představoval riziko výrazného oslabení politické pozice Putina, což, v kombinaci s nízkým ratingem popularity, vedlo Putina k rozhodnutí zahájit zahraniční vojenskou operaci.

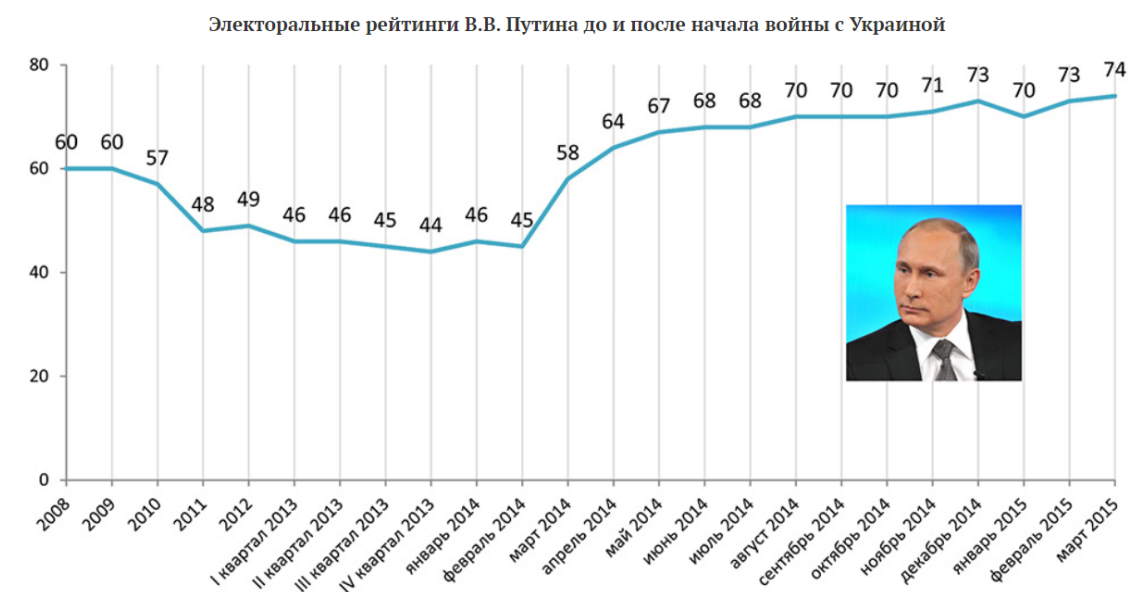
---

¹⁰⁴ “Путин. Война: независимый экспертный доклад.” *Путин. Итоги*, <https://www.putin-itogi.ru/putin-voina/>. Accessed 23 Dec. 2022.

¹⁰⁵ Sauer, Pjotr. “Twenty Years of Ruthlessness: How Russia Has Silenced Putin’s Opponents.” *The Guardian*, *The Guardian*, 27 Aug. 2023, <https://www.theguardian.com/world/2023/aug/27/history-killing-how-russia-has-silenced-putins-opponents>.

¹⁰⁶ Wilson, Jeremy, et al. “These Are the Prominent Critics and Enemies Putin Is Suspected of Having Killed.” *Business Insider*, Aug. 2023, <https://www.businessinsider.com/list-of-people-putin-is-suspected-of-assassinating-2016-3>.

Graf č. 3: Volební hodnocení V.V. Putina před a po začátku války s Ukrajinou (FOMnibus).

Опрос «ФОМнibus» 14–15 марта 2015 г. 204 населенных пункта 64 субъекта РФ, 3000 респондентов

Zdroj: Путин. Война: независимый экспертный доклад « Путин. Итоги.. Путин. Итоги. [online]. Copyright © 2010 [cit. 23.12.2022]. Dostupné z: <https://www.putin-itogi.ru/putin-voina/>

Cílem této části kapitoly bylo zhodnotit rating Putina v období před invazí na Krym a východ Ukrajiny v roce 2014. Na základě výsledků vybraných průzkumů lze dojít k závěru, že do března 2014 prezidentský rating Putina měl nižší neboli klesající hodnoty. Přestože číselné výsledky vybraných průzkumů se procentuálně liší, jejich křivky mají stejný trend, proto můžeme tvrdit, že ve vybraném období došlo k poklesu prezidentského ratingu Putina. Tato skutečnost potvrzuje splnění předpokladu pro zavedení zahraniční politiky k odvrácení pozornosti. Kromě toho můžeme předpokládat, že zvýšení ratingu mohlo být dalším politickým cílem Putina. Protože vyšší rating je předpokladem pro úspěšnou výhru ve volbách.

Díky analýze vnitropolitických události v Rusku v letech 2011-2013 můžeme tvrdit, že všechny předpoklady nutné pro vyvolání mezinárodního konfliktu s cílem odvést pozornost byly splněny. Kromě toho, na základě těchto předpokladů jsme definovali možné politické cíle, kterých chtěl dosáhnout Putin pomoci zahájení mezinárodního konfliktu.

3. Ruská invaze na Ukrajinu 2014. Využití nástrojů zahraniční politiky k odvrácení pozornosti 2013–2014

V předešlých kapitolách jsme analyzovali klíčové momenty vnitropolitické situace v Rusku v letech 2011-2013 a rating popularity Vladimira Putina. Na základě takto získaných informací můžeme tvrdit, že předpoklady pro aplikaci teorii války odvracející pozornost byly splněny – dlouhodobé sociálněpolitické problémy se projeví v podobě občanských nepokojů, a kromě toho je doprovázel klesající rating Putina. Proto můžeme předpokládat, že existovalo několik politických cílů, kterých mělo být dosaženo pomocí zahraniční politiky k odvrácení pozornosti – zvýšení ratingu, sjednocení společnosti, výhra Putina v prezidentských volbách.

V této části se budeme věnovat samotnému konfliktu a zjistíme, zda došlo k využití nástrojů zahraniční politiky k odvrácení pozornosti. Kapitola bude rozdělena na několik částí, ve kterých se budeme věnovat teorií obětního beránka, ratingu popularity Putina a efektu sjednocení společnosti.

Pro lepší porozumění vybraného historického případu, v rámci kapitoly se zaměříme na krátký popis událostí, které se odehrály v letech 2013-2014. Data budeme čerpat z dostupných zpravodajských článků. Souběžně zhodnotíme, zda v letech 2013-2014 obětní beránek byl využit jako nástroj zahraniční politiky k odvrácení pozornosti. Vzhledem k tomu, že v teoretické části bylo zjištěno, že *scapegoating* se využívá již před zahájením konfliktů a je nástrojem zesilujícím efekt sjednocení, zjistíme, zda tento nástroj byl využit již před začátkem konfliktu a jakou měl podobu. Informace budeme čerpat z dostupných zpravodajských článků a z publikace Borise Němcova *Putin. Válka*. Následně zhodnotíme, jak pokračovalo jeho využití po zahájení konfliktu a jaké státy nebo národnosti se staly obětním beránkem Putinova režimu. Pro tuto analýzu použijeme dostupné zpravodajské články a publikaci od Vasile Rotaru „When words are sharper than swords Russia’s post-2014 narrative on NATO“.¹⁰⁷

V následující podkapitole zhodnotíme, jakým způsobem tyto události ovlivnily rating popularity Putina. Tento ukazatel budeme sledovat na základě výsledků průzkumů veřejného mínění vybraných společností a uvedeme komparativní analýzu těchto výsledků, která

---

¹⁰⁷ Rotaru, Vasile, et al. “When Words Are Sharper than Swords Russia’s Post-2014 Narrative on NATO.” *Russia’s Emerging Global Ambitions*, NATO Defense College, 2020, pp. 29–42. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/resrep26056.9>. Accessed 28 Dec. 2022.

umožní získat objektivní pohled na rating popularity. Pomocí sledování změn tohoto ukazatele odpovíme na výzkumnou otázku, zda po zahájení vojenské operace došlo ke zvýšení ratingu popularity Putina. Dodatečně pomocí existujících článků a publikací zhodnotíme, zda v minulosti již docházelo k navýšení ratingu Putina za podmínek vyvolaných vojenských konfliktů.

Rostoucí rating po zahájení vojenského konfliktu je indikátorem efektu sjednocení kolem vlajky. Tento efekt budeme analyzovat na základě existující literatury a dostupných zpravodajských a odborných článků, například „Rallying ’round the Leader More than the Flag: Changes in Russian Nationalist Public Opinion 2013–14“ od Mikhaila Alexseeva.¹⁰⁸ Cílem této části bude zhodnotit, jak se projevil efekt sjednocení, jak společnost vnímala Putina a jak se stavěla k zásadním politickým událostem těchto let.

Hlavním cílem této kapitoly je zjistit, zda v rámci vybraného konfliktu došlo k využití nástrojů zahraniční politiky k odvrácení pozornosti a zda tyto nástroje umožnily dosáhnout stanovených politických cílů.

3.1. Obětní beránek jako politický nástroj Kremlu v letech 2013-2014.

Definicí a popisem tohoto jevu jsme se zabývali v teoretické části této práce. Někteří politici rádi využívají obětního beránka pro odvádění pozornosti společnosti od svých vlastních nedostatků a chyb. Tímto způsobem politici převádí zodpovědnost za nepříznivou situaci na třetí stranu, která nemá nic společného se skutečným původcem vybraných problémů.

Současná politika Kremlu ukazuje, že v případě konfliktů ruská strana využívá celé stádo obětních beránků, které střídá dle svých potřeb. Toto tvrzení lze prokázat dostatečným množstvím zpravodajských článků z různých let: 1999, *Rusko obvinilo Čechensko z bombových útoků bez jakýchkoli důkazů*;¹⁰⁹ 2008, *Rusko obvinilo Gruzii v začátku vojenského konfliktu v Jižní Osetii*;¹¹⁰ 2011, *Putin obvinil USA ve vzniku protestního hnutí v*

---

¹⁰⁸ Alexseev, Mikhail A., and Henry E. Hale. “Rallying ’round the Leader More than the Flag: Changes in Russian Nationalist Public Opinion 2013–14.” *The New Russian Nationalism: Imperialism, Ethnicity and Authoritarianism 2000–2015*, edited by Pål Kolstø and Helge Blakkisrud, Edinburgh University Press, 2016, pp. 192–220. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1bh2kk5.14>. Accessed 23 Dec. 2022.

¹⁰⁹ Salter, Lamar, et al. “How the 1999 Russian Apartment Bombings Led to Putin’s Rise to Power.” *Business Insider*, Insider, Apr. 2021, <https://www.businessinsider.com/how-the-1999-russian-apartment-bombings-led-to-putins-rise-to-power-2018-3>.

¹¹⁰ “Russia Blames Georgia for S.Ossetia Blast.” *Reuters.com*, <https://www.reuters.com/article/idINIndia-35799320081004>. Accessed 27 Jan. 2023.

Rusku;¹¹¹ 2014, *Vladimir Putin viní USA z islamistického terorismu a konfliktu na Ukrajině*.¹¹²

Je těžko najít příklad, kdy by ruská vláda uznala chybu, přijala zodpovědnost za své činy a se veřejně omluvila. Dalo by se obětního beránka považovat za oblíbený nástroj politického režimu Putina? V této části se budeme věnovat scapegoatingu, který byl využit v letech 2013-2014, v rámci analýzy anexe Krymu a vojenské invaze na východ Ukrajiny, která proběhla v roce 2014.

Přestože scapegoating není nutnou podmínkou pro označení vojenského konfliktu za válku odvracející pozornost, je jedním z možných příznaků tohoto typu konfliktu. Kromě toho scapegoating zesiluje cílový efekt sjednocení společnosti. Kanat uváděl myšlenku, že orientace na vnějšího nepřítele funguje tehdy, když společnost je připravena stát se spojencem vůdce v důsledku již existujícího hněvu vůči jinému státu.¹¹³ Proto v této části na základě existujících článků budeme analyzovat, zda v období 2013-2014 došlo k využití nástroje obětního beránka ruskou stranou. Jelikož anexe Krymu představuje historický milník, budeme analyzovat rok 2013 a 2014 zvlášť.

3.1.1. 2013.

Je zřejmé, že invaze na Ukrajinu nemohla být spontánní akcí, proto byly nutné určité přípravy. Jak je možné, že Rusko zaútočilo na bratrský národ a ruská společnost to bezpochybně přijala? Odpověď na tuto otázku bych se pokusila najít v práci Němcova *Putin. Válka*, kde Boris Němcov poskytuje svůj autorský analytický pohled na tento konflikt. Druhá část analýzy Němcova *Lež a propaganda* je věnována roli televize v propagandě a využití narativů druhé světové války pro vytvoření obrazu nepřítele z proevropské části ukrajinské společnosti.

Podle Němcova Kreml začal válku již na podzim 2013. Začalo to vnitřní ukrajinskou krizí, kdy proruský prezident Viktor Jankovič odmítl podepsání dohody o větší integraci s Evropskou unií. Toto rozhodnutí vyvolalo sérii masových protestů známých pod názvem

---

¹¹¹ Cullison, Alan. "Putin Blames U.S. for Protests." *Wall Street Journal (Eastern Ed.)*, The Wall Street Journal, 8 Dec. 2011, <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052970203501304577086081121083576>.

¹¹² Walker, Shaun. "Vladimir Putin Blames US for Islamist Terrorism and Ukraine Conflict." *The Guardian*, The Guardian, 24 Oct. 2014, <https://www.theguardian.com/world/2014/oct/24/vladimir-putin-ukraine-russia-us-blames-terrorism>.

¹¹³ Kanat, Kilic. "Diversionary Foreign Policy in Authoritarian States: The Use of Multiple Diversionary Strategies by Saddam Hussein during the Gulf War." *Journal of Strategic Security*, vol. 7, no. 1, 2014, pp. 16–32, doi:10.5038/1944-0472.7.1.2. s.25

Euromajdan. Protesty trvaly od 21. listopadu 2013 do 23. února 2014 a tehdejší ukrajinský prezident Janukovič se je snažil násilně potlačit. V tomto konfliktu ukrajinská společnost byla rozdělena na dvě části – proruskou a proevropskou. Kreml podporoval prezidenta Jankoviče a jeho stoupence, zatímco USA a Evropa podporovaly demonstranty. Ze vzniku protestního hnutí Putin nepřímo obvinil USA, podle něj byla shromáždění připravena „zvenci“ a jejich cílem bylo „rozkolísat“ legitimní vládu.¹¹⁴

Jak uvádí Němcov, v oficiálních ruských zpravodajstvích zastánci proevropské integrace byli označováni za dědice kolaborantů druhé světové války a radikální nacionalisty, schopné etnických čistek.¹¹⁵ Následně Němcov zmiňuje, že po útěku Viktora Jankoviče ruské televizní kanály začaly označovat nové vedení Ukrajiny výhradně za „kyjevskou juntou“.¹¹⁶

V roce 2013 se ukrajinská strana v kremelských médiích označovala za nacisty a stoupence“ Bandery,¹¹⁷ Rusko, stejně jako za druhé světové války, bojovalo proti nacismu. Vzkříšení kultu druhé světové války probíhalo v Rusku už od roku 2005, kdy státní agentura RIA Novosti pro svátek 9. května vytvořilo novou tradici – hromadné nošení svatojiřských stuh s heslem „Pamatuji, jsem na to hrdý“. Rozbor místa a role narativů ohledně druhé světové války v současné ruské propagandě můžeme najít například v článku Od Ikatiri, Zeffry a Reynaldo De Archellie „National Patriotic Day Parade: The Politics of Historical Memory and Reconstruction of the Russian Identity during Putin Era“.¹¹⁸ Bohužel existence válečné rétoriky byla dobře naplánovaným tahem putinského režimu, protože druhá světová válka se dotkla každé domácnosti v Rusku a nevinné připomenutí válečných obětí nenápadně připravovalo celou společnost Ruska k válce.

Na základě těchto informací můžeme dojít k závěru, že před ruskou anexí Krymu a invazí na východ Ukrajiny prostřednictvím kremelské propagandy došlo k vytvoření negativního obrazu proevropské části ukrajinské společnosti. Tento krok měl připravit ruskou společnost na blížící se vojenskou operaci – mnohem lépe se bojuje s nacistickým nepřítelem než s bratrským národem. Kromě toho Euromajdan pro Putina byl velkým politickým fiaskem.

---

¹¹⁴ “Евромайдан в Києве не зв'язан з ЄС і «підготовлен ізвне».” *ФАКТИ ICTV*, 2 Dec. 2013, <https://fakty.com.ua/ru/ukraine/polituka/20131202-1495689/>.

¹¹⁵ “Путин. Война: независимый экспертный доклад.” *Путин. Итоги*, <https://www.putin-itogi.ru/putin-voina/>. Accessed 23 Dec. 2022.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ “Бунтуют Все, а к Власти Приходят... Бандеровцы.” *Komsomol'skaâ Pravda*, Комсомольская правда — КР.RU, 9 Dec. 2013, <https://www.kp.ru/daily/26169.5/3056314/>.

¹¹⁸ Alkatiri, Zeffry, and Reynaldo De Archellie. “National Patriotic Day Parade: The Politics of Historical Memory and Reconstruction of the Russian Identity during Putin Era.” *Cogent Arts & Humanities*, vol. 8, no. 1, 2021, doi:10.1080/23311983.2021.1992081

Zaprvé, on nedokázal uznat, že celní unie byla pro Ukrajinu méně atraktivní než integrace s EU. Jak uvádí Igor Burakovsky, ředitel Kyjevského institutu pro ekonomický výzkum a politické poradenství: „Celní unie je politickým projektem Moskvy, kterou potřebuje k upevnění svého vlivu na území bývalého Sovětského svazu.“¹¹⁹ Zadruhé, nedokázal uznat, že ukrajinská společnost se mohla otevřeně postavit proti vlivu Kremlu. Nechtěl uznat svou prohru a obvinil z toho USA. Přestože v roce 2013 mluvil o tom nepřímě, v roce 2021 otevřeně obvinil Evropu z aktivní podpory protiústavního „ozbrojeného převratu na Ukrajině“ a Spojené státy z organizace převratu, který podle něj vedl k rozkolu samotné Ukrajiny a „odtržení Krymu“.¹²⁰

V tomto případě v roce 2013 se nejednalo o přímý *scapegoating*, ale o přípravy k jeho využití v budoucnu. Západ byl obviněn nepřímě, neboť k přímému obvinění došlo s časovým zpožděním. Z ukrajinské části společnosti se začal vytvářet nepřítel, ale nedošlo ke svadění zodpovědnosti za vlastní neúspěchy. Je třeba poznamenat, že tato dynamika měla významný vliv na události, které následovaly.

3.1.2. 2014.

Únorové protivládní protesty vedly k svržení vlády na Ukrajině a k úprku Janukoviče ze země. Putin, ve snaze zachránit svůj ztracený vliv na Ukrajině, pomocí neoznačených vojáků v březnu 2014 obsadil a anektoval Krym. V dubnu se proruští separatističtí rebelové začali zmocňovat území na východě Ukrajiny. 17. července 2014 Ruskem kontrolované síly sestřelili letadlo Malaysian Airlines 17 a zabili 298 lidí. Boje mezi rebely a ukrajinskou armádou zesílily, rebelové začali prohrávat a v srpnu ruská armáda otevřeně invadovala území východní Ukrajiny, aby rebely podpořila. Ve snaze zastavit agresivní ruskou politiku Západ reagoval uvalením ekonomických sankcí na Rusko. Souhrn těchto událostí přivedl vztahy mezi Ruskem a Západem do bodu mrazu.

Vztahy mezi Ruskem a NATO již od rozpadu Sovětského svazu těžko můžeme považovat za stabilní. V roce 2014 došlo k jejich razantnímu zhoršení. Abychom zjistili, zda NATO lze

---

¹¹⁹ Deutsche Welle. “Украина и ТС: политики больше, чем экономики.” *Deutsche Welle*, 10 May 2013, <https://www.dw.com/ru/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%B8-%D1%82%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D0%B9-%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5-%D1%87%D0%B5%D0%BC-%D1%8D%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D0%B8/a-16803406>.

¹²⁰ “Статья Владимира Путина «Быть открытыми, несмотря на прошлое.» *Президент России*, 22 June 2021, <http://kremlin.ru/events/president/news/65899>.

označit za dalšího obětího beránka Kremlu, zde budeme analyzovat odborný článek „When words are sharper than swords Russia’s post-2014 narrative on NATO“ od Vasile Rotaru.¹²¹ Autor článku používá kvalitativní obsahovou analýzu. Podkladem pro výzkum jsou strategické dokumenty, oficiální projevy, mediální prohlášení, tiskové zprávy a rozhovory s hlavními tvůrci ruské zahraniční politiky (prezident, premiér, ministr zahraničí, ministr obrany, velvyslanec při NATO a další.). Touto analýzou autor chtěl prokázat eskalaci oficiální protizápadní rétoriky z ruské strany od roku 2014. Zjištění tohoto článku pomůže pochopit, zda v roce 2014 protizápadní rétorika byla spojena s využitím nástroje obětího beránka. Podle autora byla eskalace nepřátelské rétoriky vyvolána kombinací několika příčin.

První příčinou podle autora je rozšíření aliance směrem k ruským hranicím. Takové odůvodnění také můžeme potvrdit pomocí zpravodajských článků. Například BBC napsala: „Vladimir Putin obvinil Západ z provokování ruské vojenské aktivity. Během tiskové konference v Moskvě Putin řekl, že NATO pokračuje v přesouvání svých základů k ruským hranicím a Rusko je nuceno přijmout odvetná obranná opatření“.¹²²

Druhou příčinou je to, že Rusko samo sebe vnímalo jako „obleženou pevnost“ (*besieged fortress*). Tuto příčinu autor vysvětluje oficiální rétorikou pozdějších let, jak ukazoval například výrok ruského premiéra Medveděva z roku 2018 poukazující na to, že NATO „se snaží obklíčit Rusko“. Přestože autor neuvádí rétoriku z roku 2014, zajímavým je využití slovního spojení *besieged fortress*, které bychom mohli spojit s mentalitou oblehání (*siege mentality*). Definici tohoto pojmu uvedl Daniel Bar-Tal, izraelský akademik a profesor. Tento sociálně-politicko-psychologický jev se týká společností zažívajících pocit obležení, který spočívá v tom, že zbytek světa má vysoce negativní úmysly vůči této konkrétní společnosti nebo že tato určitá společnost je obklopena nepřátelským světem. Důraz je kladen na „negativní úmysly“ a „zbytek světa“. „Negativní úmysly“ se týkají domnělé touhy a motivace světa způsobit škodu nebo ublížit společnosti, takže znamenají hrozbu pro blaho společnosti.¹²³ Přítomností tohoto jevu v ruské společnosti v roce 2014 se zabýval Pavel Felgenhauer, ruský vojenský analytik. Ve svém říjnovém článku z roku 2014 autor uvádí

---

¹²¹ Rotaru, Vasile, et al. “When Words Are Sharper than Swords Russia’s Post-2014 Narrative on NATO.” *Russia’s Emerging Global Ambitions*, NATO Defense College, 2020, pp. 29–42. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/resrep26056.9>. Accessed 28 Dec. 2022.

¹²² BBC News Русская служба. “Путин обвинил Запад в эскалации напряженности.” *BBC*, BBC News Русская служба, 18 Dec. 2014, https://www.bbc.com/russian/rolling_news/2014/12/141218_rm_putin_west.

¹²³ Bar-Tal, Daniel. “Siege Mentality.” *Beyond Intractability*, 10 Oct. 2016, http://www.beyondintractability.org/essay/siege_mentality/

výsledky průzkumu veřejného mínění a interpretuje jejich význam: 84 % obyvatel věří, že Rusko je obklopeno nepřáteli, zatímco pouze 8 % souhlasí s opakem. Tato mentalita obléhání je na historickém maximu: 82 % respondentů popisuje vztahy s USA jako negativní, zatímco rok před tím v lednu vyjádřilo stejný názor pouze 17 %. Přibližně 66 % označilo vztahy s EU za „negativní“ ve srovnání s 10 % předchozího roku v lednu. Přibližně 79 % věří, že negativní reakce Západu (USA a EU) na akce Moskvy na Ukrajině je způsobena touhou „potlačit Rusko a podkopat jeho vliv ve světě“.¹²⁴ Na základě těchto dat lze tvrdit, že mentalita obléhání byla charakteristickým rysem ruské společnosti v roce 2014. Budoucí analýza tohoto jevu v rámci studia válek odvracejících pozornost může být přínosná.

Za třetí příčinu eskalace protizápadní rétoriky označil autor potřebu Kremlu najít obětního beránka, který by obhájil jeho zahraničně politické neúspěchy. V podkapitole "Scapegoat for foreign policy failures" autor popisuje neúspěchy ruské zahraniční politiky. Jako příklad uvádí rok 2008, kdy došlo ke konfliktu mezi Ruskem a Gruzii, a rok 2014, kdy Rusko anektovalo Krym. Autor zmiňuje, že zatímco Kreml získal základny v Abcházii a Jižní Osetii a anektoval Krym, přišel o Gruzii a Ukrajinu. Tímto tvrzením autor naznačuje pokles pozitivního vnímání Ruska ve vybraných státech a uvádí výsledky průzkumu veřejného mínění. Samotný fakt zahájení vojenské operace a okupace cizích území je příznakem politického selhání v těchto zemích. Podle autora takové neúspěchy v zahraniční politice vedly Rusko ke snaze svést zodpovědnost na NATO, a tímto způsobem vytvořit obětního beránka z NATO.

Čtvrtou příčinou podle autora je efekt sjednocení společnosti (*rally round the flag*). Princip fungování tohoto efektu jsme analyzovali v teoretické části této práce a můžeme tvrdit, že ve vybraném historickém případě Putin mohl chtít sjednotit společnost prostřednictvím tohoto efektu.

Další příčinou byla strategie Kremlu, která byla využita pro zajištění Krymu a upevnění mezinárodní politické pozice Ruska. Autor uvádí, že některé z těchto příčin jsou způsobeny NATO, zatímco ostatní jsou jasnou instrumentalizací protialianční rétoriky. Kromě anexe Krymu v roce 2014 uvalily západní státy ekonomické sankce na Rusko, aby zastavily agresivní zahraniční politiku. Tyto sankce zahrnovaly embargo na prodej vojenského zboží a souvisejících produktů, embargo na produkci ropy a omezení finančních obchodů mezi

---

¹²⁴ Felgenhauer, Pavel. "Siege Mentality Dominates in Moscow." *Jamestown*, 23 Oct. 2014, <https://jamestown.org/program/siege-mentality-dominates-in-moscow/>.

západními firmami a ruskými subjekty. Dále bylo provedeno zmrazení aktiv některých vysokých politických představitelů.

Je zřejmé, že sankce měly negativní dopad na ekonomickou situaci v Rusku, avšak nevedly k zastavení ruské agrese. Naopak, můžeme sledovat opačný efekt, kdy zahraniční sankce vedly k posílení postavení Putina na vnitropolitické areně v Rusku. Podle prvního náměstka šéfa prezidentské administrativy, Vjačeslava Volodina, se Rusko, obklopené vnějšími nepřáteli a jejich domnělými vnitřními agenty, sjednocuje kolem Putina. Na setkání s ruskými a zahraničními politickými vědci na každoročním zasedání Valdajského klubu v Soči Volodin prohlásil, že západní sankce utužily podporu Putina, jehož politiku podporuje zhruba 84 % Rusů. Rusové milují Putina a jsou vděční za stabilitu a prosperitu, kterou jim přinesl. „Dokud je Putin, je tu Rusko; bez Putina nebude Ruska,“ doslova prohlásil Volodin.¹²⁵ Poradce prezidenta Trumpa Anthony Scaramucci také zastával názor, že sankce měly v některých ohledech opačný účinek, a za příčinu označil ruskou kulturu. Podle něj by Rusové jedli sníh, kdyby to bylo nutné k přežití, a proto sankce spíše sjednotily národ s prezidentem.¹²⁶

Jak již víme, obětní beránek je nástrojem politiků, který je využíván k odvrácení pozornosti společnosti od nepříznivé vnitropolitické situace nebo k přehazování zodpovědnosti na třetí stranu. Západní svět se stal obětním beránkem Putina, protože byl obviňován ze zhoršení ekonomické situace.¹²⁷

V této části jsme analyzovali, zda nástroj obětního beránka byl využit ruskou stranou v letech 2013–2014. Na základě zjištěných informací můžeme potvrdit, že tento politický nástroj byl využit v několika podobách:

1. Vyvolávání předsudků a pocitu nenávisti vůči proevropské části ukrajinské společnosti; označení nevinné skupiny za nacisty, „benderovce“ atd.
2. Svadění zodpovědnosti za vnitřní ekonomické problémy na západní státy.
3. Obvinění NATO z vlastní neúspěšné zahraniční politiky.

---

¹²⁵ Сивкова, Елена. «Есть Путин — есть Россия, нет Путина — нет России.» *Известия*, 22 Oct. 2014, <https://iz.ru/news/578379>.

¹²⁶ Frye, Timothy. “Crimea, Economic Sanctions, and Rally around the Flag in Russia.” *Wilson Center*, <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/crimea-economic-sanctions-and-rally-around-the-flag-russia>. Accessed 28 Dec. 2023

¹²⁷ Crimmino, Ryan. “Have Sanctions Run Their Course?” *Harvard International Review*, vol. 39, no. 2, 2018, pp. 16–18, <https://www.jstor.org/stable/26617332>.

V následující části budeme analyzovat, jak se změnil rating popularity Putina po anexi Krymu a ruské invazi na východ Ukrajiny v roce 2014. Výsledky průzkumu jsou důležitým základem pro budoucí analýzu. V následující kapitole se zaměříme na to, zda invaze na Ukrajinu měla za následek nárůst popularity Putina. Na základě porovnání výsledků průzkumů ze dvou období bude možné zhodnotit, zda v tomto historickém případě došlo k efektu *rally 'round the flag*, který je klíčovým prvkem války odvracející pozornost.

3.2. Rating Putina v letech 2013–2014.

V této části se budeme zabývat analýzou výsledků několika průzkumů veřejného mínění a zhodnotíme, zda anexe Krymu a vojenská invaze na východ Ukrajiny vedly k nárůstu popularity Putina. Pro získání objektivního přehledu zde uvedeme výsledky vybraných center pro výzkum veřejného mínění.

Hodnocení spokojenosti s politikou Putina před anexi Krymu jsme analyzovali v části, která byla věnována předpokladům využití zahraniční politiky k odvrácení pozornosti. Abychom mohli posoudit, jak se toto hodnocení změnilo, především uvedeme jednotlivé výsledky agentur a pak následně uvedeme komparativní tabulku, která porovnává stejný ukazatel několika průzkumných agentur ve dvou časových obdobích: Levada, FOM a Romir v letech 2013 a 2014.

Společnost Romir prováděla pouze dva průzkumy v rámci výzkumného projektu NEORUSS, a to v květnu 2013 a listopadu 2014. Výsledky ostatních agentur umožňují sledovat vývoj sledovaného ukazatele na měsíční bázi. Proto v rámci komparativní analýzy zde uvedeme výsledky vybraných agentur ve stejném časovém úseku. Přestože v těchto průzkumech jsou položeny mírně odlišné dotazy, všechny jsou zaměřeny na hodnocení spokojenosti obyvatel s politikou Vladimira Putina.

3.2.1. Levada.

Centrum Levada provádí měsíční průzkumy na území celého Ruska, mezi obyvateli měst a venkova staršími 18 let, s reprezentativním vzorkem 1600 lidí ze 137 sídel v 50 regionech země.¹²⁸ V rámci dotazování od Levada centra se pokládá množství dotazů, jejichž pomocí lze hodnotit, jak se veřejnost staví k politice Putina. Nejobecnějším dotazem je, jestli

---

¹²⁸ “Omnibus Survey.” *Levada.Ru*, <https://www.levada.ru/en/methods/omnibus/>. Accessed 28 Dec. 2023.

respondenti schvalují činnost Putina jako prezidenta nebo premiéra Ruska (Do you approve the activities of V. Putin as the President (Prime Minister) of Russia?).¹²⁹

Výsledky průzkumu Levada centra naznačují masivní nárůst popularity Vladimira Putina. V květnu 2013 pouze 64 % respondentů pozitivně hodnotilo politiku Putina. Tento podíl se v březnu následujícího roku zvýšil na 80 % a měl rostoucí průběh do října, kde dosáhl rekordních 88 %. Tato hodnota v následujícím měsíci klesla na 85 %.

3.2.2. FOM.

Průzkum „FOMnibus“ zahrnuje 204 obce, 64 subjektů Ruské federace, a 3000 respondentů. Fond veřejného mínění FOM v rámci průzkumu pokládá respondentům čtyři otázky, které hodnotí vztah k osobnosti Putina jako politika. Dotaz, který zahrnujeme do komparativní analýzy, se týká hypotetických voleb: „Představte si, že příští neděli proběhnou prezidentské volby v Rusku. Můžete, prosím, říct, pro koho z politiků byste hlasovali?“ (FOM: Представьте себе, что в следующее воскресенье состоятся выборы президента России. Скажите, пожалуйста, как, за кого из политиков Вы бы проголосовали?).¹³⁰

V květnu 2013 politiku Putina hodnotilo pozitivně pouze 45 % dotazovaných. K růstu tohoto indikátoru došlo v březnu následujícího roku, kdy hodnota dosáhla 58 % a pokračovala v nárůstu do února 2015, kdy dosáhla hodnoty 74 %. V listopadu 2014 by 71 % respondentů volilo Putina jako prezidenta Ruska. Během roku popularita Putina vzrostla o 26 procentních bodů.

3.2.3. Romir.

Výzkumná agentura ROMIR, která je součástí projektu „Nový ruský nacionalismus (NEORUSS)“ Univerzity v Oslu, prováděla celkem dva průzkumy. Jedna z otázek průzkumu se také týkala hypotetických voleb a spočívala v tom, jestli by respondenti hlasovali pro Putina, pokud by se prezidentské volby konaly v den průzkumu (... if they would vote for Putin if the presidential election were held on the day of the survey).¹³¹ Průzkumu se v roce 2013 zúčastnilo 1000 respondentů, v roce 2014 to bylo 1200.

---

¹²⁹ “Approval of the Authorities.” *Levada.Ru*, <https://www.levada.ru/en/ratings/approval-of-the-authorities/>. Accessed 28 Dec. 2023.

¹³⁰ “Рейтинг В. Путина.” *Fom.Ru*, 19 Feb. 2015, https://bd.fom.ru/cat/pres/putin_/rating_Putin.

¹³¹ Hale, Henry. “A New Wave of Russian Nationalism? What Really Changed in Public Opinion after Crimea (Co-Authored).” *Ponarseurasia.org*, <https://www.ponarseurasia.org/a-new-wave-of-russian-nationalism-what-really-changed-in-public-opinion-after-crimea-co-authored/>. Accessed 28 Dec. 2023.

Pouze 40 % dotazovaných by volilo Putina jako prezidenta v roce 2013, v následujícím roce na tuto otázku kladně odpovědělo již 68 %. V průběhu roku došlo k nárůstu popularity o 28 procentních bodů.

3.2.4. Souhrnná analýza nárůstu popularity Putina v letech 2013-2014.

Především zde uvedeme komparativní tabulku s výsledky a popíšeme, jaké události měly vliv na změnu ratingu Putina.

Tabulka č. 1: Porovnání spokojenosti společnosti s politikou Putina v letech 2013–2014.

	05/2013	11/2014	rozdíl
Levada	64 %	85 %	21 %
FOM	45 %	71 %	26 %
Romir	40 %	68 %	28 %
Průměr	50 %	75 %	25%

Zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků průzkumu veřejného mínění center Levada, Romir, FOM v letech 2013-2014.

Celkově lze tedy konstatovat, že průzkumy agentur Romir a FOM poskytují přesvědčivé důkazy o významném nárůstu popularity Vladimira Putina v roce 2014. Tento růst byl spojen s klíčovými událostmi a politickým kontextem té doby, které měly zásadní vliv na vnímání a podporu ruského prezidenta. Navzdory mírným odchylkám ve výsledcích průzkumů od Levada centra také ukazuje na vysoký nárůst prezidentské popularity v roce 2014. Zde je zaznamenán podobný trend jako v případě Romiru a FOMu. Ačkoliv se procentuální hodnoty těchto průzkumů mírně lišily, celkový trend nárůstu popularity Putina byl velmi podobný.

Tento rychlý a dramatický nárůst popularity může být zapříčiněn několika faktory. Jedním z nich je bezesporu anexie Krymu, která se odehrála v březnu 2014. Tato kontroverzní a bezprecedentní událost, kdy Rusko připojilo ukrajinský Krym ke svému státnímu území, vyvolala velkou vlnu emocí a nacionalistického obdivu v ruské společnosti. Putin se stal symbolem síly a odhodlání, který hájí zájmy Rusů.

Dalším faktorem, který přispěl k nárůstu popularity, byla ruská invaze na východ Ukrajiny. Putinova rozhodnost a nekompromisnost v této situaci získaly u obyvatelstva obdiv a respekt. Někteří Rusové vnímali tuto vojenskou intervenci jako ochranu ruských menšin na Ukrajině a jako obranu před domnělým západním vměšováním.

V reakci na tyto vojenské akce byly ze strany západních zemí zavedeny ekonomické sankce, které měly za cíl oslabit ruskou ekonomiku a potrestat ruskou agresi. Nicméně, paradoxně, tyto sankce měly opačný výsledek a posloužily ke zvýšení vnitřní solidarity v Rusku a následně zesílily podporu Putina. Ten se prezentoval jako obhájce ruských zájmů v boji proti vnějším nepřátelům a obvinil Západ z ekonomických problémů země. Také je třeba zmínit, že propaganda a kontrola médií v Rusku sehrály významnou roli v manipulaci s veřejným míněním. Důsledkem bylo posílení obrazu Putina jako silného a neomylného lídra. Média byla využívána k prezentaci jeho politiky coby jednoho velkého úspěchu, což přispělo k vytvoření pozitivního obrazu prezidenta v očích veřejnosti.

Listopadové výsledky odrážejí vliv anexe Krymu, rozpoutání vojenského konfliktu na Ukrajině a ekonomických sankcí, které západní země uvalily na Rusko. Vzhledem k závažnosti těchto událostí se předpokládalo, že názory veřejnosti se mohly dramaticky změnit. Autor článku „Rallying 'round the Leader More than the Flag: Changes in Russian Nationalist Public Opinion 2013–14“ naznačuje, že v roce 2014 mohla být vidět tendence respondentů se přiklonit k vítězné straně.¹³² Kromě toho ve společnosti již mohly existovat obavy z možných následků špatně zadaných odpovědí.

Anexe Krymu a invaze na východ Ukrajiny měly zjevný vliv na nárůst podpory Putina mezi obyvateli Ruska. Na základě těchto číselných údajů lze jednoznačně tvrdit, že anexe Krymu a ruská invaze na východ Ukrajiny v roce 2014 sehrály významnou roli ve zvýšení popularity Vladimira Putina. Tyto události poskytly Putinovi prostor k posílení své pozice a získání podpory ve společnosti. Kromě toho, nárůst popularity se stal základem pro jeho vítězství v prezidentských volbách v roce 2018. Během analýzy ratingu Putina bylo zjištěno, že historicky existovalo již několik situací, kdy došlo k razantnímu nárůstu jeho popularity. Proto v následující podkapitole se budeme zabývat krátkou charakteristikou okolností, které mohly být příčinou tohoto nárůstu.

3.2.5. Nárůst popularity Putina, historické případy.

Popularita politiků je spojena s existující vnitropolitickou situací a změna ratingu může být reakcí na určitou významnou událost. Vzhledem k tomu, že v rámci studia válek odvracejících pozornost k rostoucímu ratingu dochází v situaci, kdy je vyvolán mezinárodní

---

¹³² Alexseev, Mikhail A., and Henry E. Hale. "Rallying 'round the Leader More than the Flag: Changes in Russian Nationalist Public Opinion 2013–14." *The New Russian Nationalism: Imperialism, Ethnicity and Authoritarianism 2000–2015*, edited by Pål Kolstø and Helge Blakkisrud, Edinburgh University Press, 2016, pp. 192–220. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1bh2kk5.14>. Accessed 23 Dec. 2022.

konflikt, v této podkapitole bych chtěla uvést několik případů, kdy docházelo ke zvýšení popularity Putina a válečný konflikt byl využit jako nástroj k dosažení politických cílů. Přestože tato kapitola zahrnuje události, které vycházejí za historický rámec této práce, jejich význam v kontextu válek odvracejících pozornost je dodatečným potvrzením předpokládané teorie.

Existuje názor, že Putin se dostal k moci v Rusku za specifických okolností. Jeho vítězství ve volbách bylo v mnoha ohledech ovlivněno zvolenou strategií, silou ruské státní mašinerie a využitím informačních prostředků. Podrobnosti o těchto událostech a okolnostech, které vedly Putina ke svému vzestupu, jsou popsány v knize *Putin's People: How the KGB Took Back Russia and Then Took on the West* od Catherine Belton, britské korespondentky a novinářky.¹³³

Tato kniha se skládá z řady investigativních článků, které postupně odhalují události a vysvětlují politickou realitu Ruska v období Putina. Pro svoji publikaci Catherine Belton získala informace prostřednictvím osobních rozhovorů s lidmi z blízkého okolí Vladimira Putina, kteří v určitém období se nacházeli ve vnitřním kruhu jeho moci (Putin's inner circle). Z pochopitelných důvodů nejsou některá jména respondentů v knize uvedena, někdy jsou zmíněna pouze profesní postavení svědků, například „bývalý vyšší důstojník KGB“. Tato publikace poskytuje důkladný pohled na události a faktory, které umožnily Putinovi získat moc v Rusku. Kromě toho, díky souvislému uspořádání těchto informací můžeme lépe porozumět politickému prostředí v Putinově Rusku.

Kapitola „Operation Successor“ detailně popisuje nástup Vladimira Putina k moci a uvádí politické kauzy, které mu pomohly se stát nástupcem Borise Jelcina. Ten byl v letech 1991 až 1999 prezidentem Ruské federace. Na základě svědectví dvou lidí blízkých Putinovi autorka dospívá k závěru, že Boris Berezovskij sehrál klíčovou roli při organizaci malé vítězné války.¹³⁴ Tato válka, známá jako Dagestánská, proběhla v srpnu 1999.¹³⁵

Kromě publikace od Belton, vysvětlení příčin tohoto vojenského konfliktu můžeme najít v článku Vladimira Voronova „Válka pro Putina“, který byl publikován na stránkách Radio

---

¹³³ Belton, Catherine. *Putin's People: How the KGB Took Back Russia and Then Took on the West*. William Collins, 2020.

¹³⁴ Belton, Catherine. *Putin's People: How the KGB Took Back Russia and Then Took on the West*. William Collins, 2020. s.147.

¹³⁵ Vega, Octavio. “The Bleeding Puzzle of Chechnya and Dagestan.” *Harvard International Review*, 8 May 2020, <https://hir.harvard.edu/the-bleeding-puzzle-of-chechnya-and-dagestan/>.

Free Europe dne 12. srpna 2019.¹³⁶ Autor popisuje události těchto let na základě svědectví politických činitelů, generálů a novinářů, odkazuje na existující publikace a zpravodajské články. V jeho autorském článku najdeme detailní vysvětlení souvislostí mezi Putinovým ratingem a jeho nástupem do funkce, útokem islamistů v Dagestánu, sérií výbuchů obytných domů v Rusku a zahájením antiteroristické operace pod Putinovým vedením. Autor článku zmiňuje, že i přes včasnou informovanost tajných služeb o plánovaném útoku byl islamistické skupině záměrně ponechán prostor pro útok na území Ruska, který následně vedl k vypuknutí války. Malý konflikt v Dagestánu se stal záminkou pro zahájení vojenské operace, kterou úspěšně vedl Putin.

Pod vedením Vladimira Putina se Rusko úspěšně vypořádalo s tímto konfliktem. Otázkou však zůstává, zda to byla náhoda nebo dobře naplánovaná operace tajných služeb. Na základě výpovědí svědků a veřejně dostupných informací představuje Vladimir Voronov argumenty, které dokládají, že Putina malá vítězná válka posloužila jako prostředek k posílení jeho vlastní popularity. Výbuchy obytných domů v Rusku a šokující televizní záběry poprav rukojmích byly využity k vytvoření atmosféry strachu a vybudování obrazu vnějšího nepřítele. Autor dále popisuje, jak tyto události ovlivnily Putinův rating: „Výbuchy obytných domů v září 1999 vedly k rapidnímu nárůstu Putiny popularity, a jeho rating začal stoupat jako okurka v Černobyli: 3-4 % týdně. V prosinci, na vrcholu nově rozpoutané vojenské operace v Čečensku, dosáhl 45 %. Hlavní složkou tohoto růstu byla právě válka, která byla úspěšně prezentována veřejnosti“.¹³⁷

Catherine Belton označuje výbuchy obytných domů v Moskvě za PR kampaň pečlivě naplánovanou Kremlm: „Mohli Putinovi pracovníci ze služby bezpečnosti nechat vybuchnout vlastní lidi v cynickém pokusu vytvoření krizi, která by umožnila Putinovi získat prezidentské křeslo?“.¹³⁸ Dále autorka také poukazuje na to, že mnoho lidí, kteří se vážně zabývali vyšetřováním těchto událostí, buď zemřelo nebo bylo nečekaně uvězněno. V dodatku knihy jsou uvedeny seznamy osob, které byly postiženy těmito represivními opatřeními. Tato skutečnost nepřímo poukazuje na určitou souvislost mezi opravdovým pachatelem těchto zločinů a jeho snahou se zbavit veškerých důkazů.

---

¹³⁶ Воронов, Владимир. “Война для Путина. Операция ‘Преемник’ и вторая чеченская.” *Радио Свобода*, 12 Aug. 2019, <https://www.svoboda.org/a/30093496.html>.

¹³⁷ Воронов, Владимир. “Война для Путина. Операция ‘Преемник’ и вторая чеченская.” *Радио Свобода*, 12 Aug. 2019, <https://www.svoboda.org/a/30093496.html>.

¹³⁸ Belton, Catherine. *Putin's People: How the KGB Took Back Russia and Then Took on the West*. William Collins, 2020. s.157

Bohužel v současnosti máme k dispozici pouze výpovědi svědků. Informace ze bezpečnostních složek budou ještě dlouho zůstávat v archivech, pokud již nebyly předem zničeny. Informace získané z těchto zdrojů potvrzují stejnou myšlenku – válka pomohla Putinovi vybudovat si jméno a získat popularitu mezi širší skupinou obyvatelstva.

Analýzou ratingu Putina kromě zmíněných autorů se zabýval Denis Volkov, který je ředitelem Levada centra v Moskvě. Ve svém článku pro *Vedomosti* „86 % Putina: věřit či nevěřit“ Volkov tvrdí, že během 15 let sledování ratingu Putina k jeho výraznému nárustu došlo čtyřikrát, kdy tento ukazatel dosáhl maximálních hodnot v rozmezí 84–89 %. Bylo to v letech 1999, 2003, 2007–2008 a 2014–2015. Autor zdůrazňuje, že k nárustu ratingu došlo třikrát v době vojenských konfliktů – v Čečensku, Gruzii a na Ukrajině, a pokaždé na pozadí konfrontace se Spojenými státy: ohledně Jugoslávie, Iráku, Gruzie a Krymu.¹³⁹

Kromě publikací pro širokou veřejnost informace o popularitě Putina v těchto letech také můžeme čerpat z odborného článku od Daniela Treismana, který pomocí využití časových řad zkoumal determinanty ratingu popularity prezidentů v Rusku od roku 1991 do roku 2008.¹⁴⁰ Na základě provedené regresní analýzy autor přišel k závěru, že popularita Jelcina a Putina byla ve skutečnosti úzce spojena s veřejným vnímáním ekonomického výkonu. Dle vypočítaných predikcí, kdyby ve funkčním období Jelcina byla stejná ekonomická situace jako v období Putina, Jelcinův rating popularity by dosahoval stejně vysokých hodnot jako Putinův, a naopak.

Přestože autor spíše potvrzuje souvislost mezi popularitou prezidentů a ekonomickou situací, manipulace s médii, války, teroristické útoky a další události hrály také roli. Například finanční krize v letech 2008-2009 skutečně snížila popularitu vůdců (Putina a Medveděva), ale poměrně mírným způsobem. Podle autora tento mírný charakter poklesu je způsoben tím, že vláda přijala aktivní opatření k ochraně obyvatelstva, a to způsobem, který byl z větší části vyvážen válečným vzestupem podpory Kremlu v souvislosti s válkou s Gruzii.¹⁴¹

---

¹³⁹ Волков, Денис. “86% Путина: верить или нет.” *Ведомости*, 8 Dec. 2015, <https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2015/12/09/620191-86-putina>.

¹⁴⁰ Treisman, D. (2011, February 1). Presidential Popularity in a Hybrid Regime: Russia under Yeltsin and Putin. *American Journal of Political Science*, 55(3), 590–609. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2010.00500.x>

¹⁴¹ Treisman, Daniel. “Presidential Popularity in a Hybrid Regime: Russia under Yeltsin and Putin: Presidential Popularity in Russia.” *American Journal of Political Science*, vol. 55, no. 3, 2011, pp. 590–609, doi:10.1111/j.1540-5907.2010.00500.x.

Je zřejmé, že se za posledních 20 let Rusko zapojilo do řady válečných konfliktů, a mohli bychom se detailně zabývat každým z nich, ale v tomto případě jsem chtěla pouze upozornit na skutečnost, že „malá vítězná válka“ je jedním z politických nástrojů, které prezident Putin úspěšně využíval ve své politice.

V následující části se zaměříme na další faktory, které mohly přispět k nárůstu popularity Putina v roce 2014, a zhodnotíme jejich vliv na společnost a politické dění v Rusku.

3.3. Rally 'round the flag.

V předešle kapitole na základě porovnání výsledků průzkumů veřejného mínění jsme prokázali, že v letech 2013-2014 došlo k razantnímu nárůstu popularity Vladimira Putina. Za hlavní příčinu tohoto nárůstu považujeme anexi Krymu a západní sankce, které měly zastavit vojenské aktivity Ruska, ale při tom vedly ke zvýšení popularity Putina. Efektu sjednocení kolem vlajky jsme se věnovali v teoretické části této práce. Jedná se o konsolidaci společnosti uvnitř státu, která vzniká jako reakce na krizovou situaci nebo vnější hrozbu, zejména ve spojitosti s válečnými konflikty nebo teroristickými útoky. Narůst popularity prezidenta je indikátorem tohoto efektu.

Abychom mohli konstatovat, že anexe Krymu a vojenská invaze na východ Ukrajiny opravdu vedly ke sjednocení ruské společnosti, v této kapitole budeme analyzovat existující dosavadní výzkumy a zpravodajské články, které byly věnovány tomuto tématu. Pro získání objektivnějšího pohledu uvedeme informace z různých typů zdrojů.

Především se budeme zabývat analýzou akademického článku „Rallying 'round the leader more than the flag: Changes in Russian nationalist public opinion 2013–14“, jehož autory jsou Mikhail A. Alexseev a Henry E. Hale. Následně uvedeme analýzu tohoto efektu v publikaci *Putin. Válka* od Borise Němcova, který byl aktivním kritikem Putinova režimu. Kromě toho uvedeme analýzu ze společenského deníku, který patří jednomu byznysmenů úzce napojenému na Putina.

3.3.1. Alexseev a Hale (Romir).

Detailní analýzu změn veřejného mínění uvádí Mikhail A. Alexseev a Henry E. Hale ve svém odborném článku „Rallying 'round the leader more than the flag: Changes in Russian

nationalist public opinion 2013–14“.¹⁴² Autoři se zaměřili na studii, která využívá data z průzkumu NEORUSS, provedeného agenturou Romir, aby získali důkladný pohled na proměny veřejných nálad mezi lety 2013 a 2014. Průzkum probíhal ve formátu face-to-face a byl rozdělen do dvou fází.

První fáze průzkumu probíhala od 8. května do 27. května 2013. Respondenti byli vybráni prostřednictvím pětistupňového náhodného výběru, což zajišťovalo reprezentativnost vzorku. V té době nebyla situace v Rusku tak dramatická, ale již se objevovaly prvky, které ovlivňovaly veřejné mínění.

Druhá fáze průzkumu probíhala od 5. listopadu do 18. listopadu 2014. V tomto období se Rusko ocitlo ve vážné politické krizi, a proto byl průzkum rozšířen o další otázky týkající se současné politické situace. Stejný formát byl zachován, ale počet respondentů byl zvýšen na 1 200 díky dodatečnému financování. Tato detailní analýza umožnila autorům sledovat a porovnávat změny ve veřejném mínění v období klíčových událostí. Jejich práce poskytuje cenné poznatky o tom, jak se vyvíjel názor ve společnosti a jaké faktory ovlivňovaly postoj ruské společnosti ke svému státu a vedení země.

V úvodní části článku autoři zmiňují, že události, které se odehrály v letech 2013–2014, dle existujících teorií nacionalismu měli vliv na ruskou národní a státní identitu mezi širokou veřejností. Za hlavní příčinu autoři považují využití ruským státem následujících nástrojů: státem podporovaná symbolická politika, vzývání emotivní mytologie a rétoriky, přímé zpochybňování státních hranic, nucená potřeba reagovat na invazivní mezinárodní vliv, mobilizace nacionalistických kolektivních aktivit a měnící se sociální kategorie.¹⁴³ Kromě analýzy již zmíněné prezidentské popularity autoři článku analyzují, jak respondenti vnímají ukrajinskou krizi, etnickou hrdost, státní identitu, jiné národnosti, teritoriální hranice Ruské federace a ekonomickou situaci.

Již dobře známý efekt sjednocení autoři článku v této situaci označili za „rally-around-the-leader“, vzhledem k tomu, že klíčovou figurou těchto událostí byl Vladimir Putin. Když v roce 2013 pouze 40 % respondentů by hlasovalo za Putina v hypotetických prezidentských

---

¹⁴² Alexseev, Mikhail A., and Henry E. Hale. “Rallying ’round the Leader More than the Flag: Changes in Russian Nationalist Public Opinion 2013–14.” *The New Russian Nationalism: Imperialism, Ethnicity and Authoritarianism 2000–2015*, edited by Pål Kolstø and Helge Blakkisrud, Edinburgh University Press, 2016, pp. 192–220. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1bh2kk5.14>. Accessed 23 Dec. 2022,

¹⁴³ Tamtéž, s.192.

volbách, v roce 2014 Putin by získal 68 % hlasů respondentů.¹⁴⁴ Kromě toho že Putin by získal ty hlasy na úkor dalších kandidátů, další hlasy by taky získal od respondentů, kteří v předešlém průzkumu nebyli rozhodnuti nebo nechtěli se voleb vůbec zúčastnit. Jako potvrzení takového obrovského nárůstu zde autoři článku uvedli výsledky průzkumu od Levada centra, které také zaznamenalo výrazný skok v hodnocení Putina v souvislosti s anexí Krymu v březnu 2014 a prezidentovým projevem oznamujícím tento politický krok.

Kromě otázky ohledně hypotetických prezidentských voleb, součástí průzkumu byla otázka týkající se spokojenosti s politickým systémem. Když v květnu 2013 průměrné hodnocení se nacházelo na záporném konci spektra a dosahovalo pouhých 3,3 z možných 10, v listopadu 2014 průměrné hodnocení dosahovalo hodnoty 6, které lze považovat za pozitivní část spektra hodnocení. Je zřejmé, že politický systém Ruské federace je širokou veřejností spojen s osobou Vladimira Putina.¹⁴⁵

Součástí provedeného průzkumu byla další otázka: kdo z potenciálních prezidentských kandidátů by byl schopen nejlépe řešit problémy související s ruskou národní identitou? V květnu 2013 pouze 14 % respondentů zvolilo Putina. Celkový procentuální souhrn ostatních kandidátů měl větší podíl než Putinův. Kromě toho pro velkou část respondentů bylo těžké odpovědět na tuto otázku (27 %). Stejný počet respondentů neviděl žádný rozdíl mezi kandidáty (27 %). K razantní změně došlo v listopadu 2014, kdy podíl těch, kteří jmenovali Putina, dosáhl 34 %, zbytek politiků zůstal ve stínu (souhrn 20 %). Pro 18 % respondentů bylo těžké odpovědět na tuto otázku a množství respondentů, kteří nenašli rozdíl mezi kandidáty, zůstalo téměř na stejné úrovni (28 %).

Výsledky tohoto průzkumu jsou potvrzením efektu *rally 'round the flag*. Od obecně pozitivního vnímání osobnosti Putina a jeho politického systému došlo k budování obrazu silného politika, který je bezkonkurenčně schopen řešit problémy spojené s ruskou národní identitou. Kromě toho, v podobném průzkumu, který se tykal kompetentnosti politiků v nacionalistických otázkách imigrace ze Střední Asie, Kavkazu a Číny, došlo u Vladimira Putina rovněž k procentuálnímu nárůstu respondentů, kteří ho označili za

---

¹⁴⁴ Alexseev, Mikhail A., and Henry E. Hale. "Rallying 'round the Leader More than the Flag: Changes in Russian Nationalist Public Opinion 2013–14." *The New Russian Nationalism: Imperialism, Ethnicity and Authoritarianism 2000–2015*, edited by Pål Kolstø and Helge Blakkisrud, Edinburgh University Press, 2016, pp. 192–220. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1bh2kk5.14>. Accessed 23 Dec. 2022.

¹⁴⁵ Alexseev, Mikhail A., and Henry E. Hale. "Rallying 'round the Leader More than the Flag: Changes in Russian Nationalist Public Opinion 2013–14." *The New Russian Nationalism: Imperialism, Ethnicity and Authoritarianism 2000–2015*, edited by Pål Kolstø and Helge Blakkisrud, Edinburgh University Press, 2016, pp. 192–220. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1bh2kk5.14>. Accessed 23 Dec. 2022.

„nejkompetentnějšího“ ze všech politiků. Jestliže v květnu 2013 Vladimira Putina označilo za kompetentního v této otázce 15 % respondentů, v listopadu 2014 to bylo už 32 % dotazovaných.¹⁴⁶

Autoři článku dospěli k závěru, že události v letech 2013-2014 spíše vedly ke sjednocení kolem lídra (rally-around-the-leader) než k vzestupu nacionalismu jako takového. Tento jev vysvětlují tím, že ruský nacionalismus byl již před ukrajinskou krizí a anexí Krymu extrémně vysoký. Autoři také naznačují možnost budoucího výzkumu, který by se zaměřil na studium válek jako způsobu odvádějícího pozornost.

3.3.2. Němcov (FOMnibus).

Výsledky tohoto průzkumu ukazují na výrazný nárůst popularity prezidenta Putina. Tato zjištění podporují Němcovovu myšlenku, že západní sankce, které byly uvaleny na Rusko po invazi na Ukrajinu, vedly k zesílení efektu sjednocení v ruské společnosti. Zdá se, že sankce a vnější tlak způsobily, že se mnozí Rusové ztotožnili s Putinovou politikou a posílili svou podporu vůči němu. Tento fenomén efektu sjednocení je zajímavým aspektem ve výzkumu veřejných nálad v Rusku. Němcov argumentuje, že ruská společnost, konfrontována s vnějším nepřátelstvím a sankcemi, se více spojila kolem svého vůdce a ukázala větší solidaritu. Tento efekt může být důsledkem nacionalistických pocitů, pocitu vnějšího ohrožení a potřeby ochránit ruské zájmy.

Výzkumy veřejného mínění, jako je FOMnibus, poskytují cenné informace o trendech a postojích ve společnosti. Analýza těchto dat nám umožňuje lépe porozumět procesům, které ovlivňují politickou situaci a veřejné mínění v Rusku. Studie jako analýza od Borise Němcova nám pomáhají získat další pohled na vztah mezi západními sankcemi, popularitou prezidenta Putina a efektem sjednocení v ruské společnosti.

3.3.3. Kommersant (VTsIOM, Levada).

Kommersant je společensko-politickým deníkem se silným zaměřením na obchodní téma. Tento deník se považoval ze nezávislé zpravodajství, ale ve skutečnosti patří ruskému

---

¹⁴⁶ Alexseev, Mikhail A., and Henry E. Hale. "Rallying 'round the Leader More than the Flag: Changes in Russian Nationalist Public Opinion 2013–14." *The New Russian Nationalism: Imperialism, Ethnicity and Authoritarianism 2000–2015*, edited by Pål Kolstø and Helge Blakkisrud, Edinburgh University Press, 2016, pp. 192–220. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1bh2kk5.14>. Accessed 23 Dec. 2022. s.201.

byznysmenovi Ališeru Usmanovovi, který má úzké vazby na prezidenta Vladimira Putina.¹⁴⁷ V současné době Evropská unie zmrazila jeho majetek po ruské reinvazi na Ukrajinu v roce 2022. Informace z tohoto zdroje zde uvádím abychom měli další pohled na události roku 2014.

Na webových stránkách deníku Kommersant najdeme článek věnovaný rekordnímu nárůstu popularity Putina.¹⁴⁸ Data pro analýzu nárůstu pocházejí z Všeruského centra pro studium veřejného mínění (VTsIOM).¹⁴⁹ Jak uvádí Kommersant, poslední nárůst je spojen s provedením referenda o připojení území Krymu k Rusku. Autor článku odkazuje na komentáře od VTsIOM, kde kromě politické krize na Ukrajině a „situaci na Krymu“ za příčinu nárůstu popularity se označuje úspěšné vystoupení ruského týmu sportovců na XXII. zimních olympijských hrách a zahájení paralympiády v Soči (32 %).¹⁵⁰

Je zajímavé, že v článku zpravodajství Kommersant autor zmiňuje, že rating Vladimira Putina již dosáhl vysokých hodnot na pozadí vojenských konfliktů. V lednu 2000, s vypuknutím druhé čečenské války, se rating prezidenta zvýšil na 84 %. Také vysoké hodnocení prezidenta bylo zaznamenáno v roce 2008 (70-80 %), kdy v Jižní Osetii vypukl ozbrojený konflikt, známý jako rusko-gruzínská válka.

Kromě toho do analýzy popularity Putina autor článku zahrnuje měření protestní aktivity od centra Levady. Podle zmíněného průzkumu 66 % dotázaných považuje za nemožné, aby obyvatelstvo protestovalo proti poklesu životní úrovně nebo bránilo svá práva ve své lokalitě. Touhu zúčastnit se politických protestů v roce 2014 vyjádřil minimální počet respondentů za posledních šest let – pouze 10 % respondentů. Průzkum byl proveden ve dnech 21. až 25. února mezi 1,6 tisíc obyvatel. Na základě závěru z tohoto článku lze říct, že anexe Krymu vedla k nárůstu popularity Putina a současně k poklesu možnosti vzniku protestního hnutí v roce 2014.

3.3.4. Souhrnná analýza článků.

---

¹⁴⁷ Grim, Jakub. „Putinův ‚oblíbený oligarcha‘ Usmanov. Potrpí si na luxus, zbohatl na igelitkách a spoluvlastnil Arsenal.“ *iROZHLAS.cz*, 28 Mar. 2022, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/oligarcha-aliser-usmanov-arsenal-everton-putin-igelitky-sankce_2203280702_jgr.

¹⁴⁸ Коммерсантъ, and Коммерсантъ. „Рейтинг Владимира Путина побил пятилетний рекорд.“ *Kommersant.ru*, 20 Mar. 2014, <https://www.kommersant.ru/doc/2434037>

¹⁴⁹ “ВЦИОМ. Новостной портал.” *ВЦИОМ. Новосту*, <https://wciom.ru/>. Accessed 28 Dec. 2023

¹⁵⁰ “Рейтинг Путина – максимум за три года.” *ВЦИОМ. Новосту*, <https://wciom.ru/analytical-reviews/analiticheskii-obzor/rejting-putina-maksimum-za-tri-goda>. Accessed 28 Dec. 2023.

V případě Ruska v roce 2014 se ukázalo, že anexe Krymu a invaze na východ Ukrajiny vedly k výraznému efektu *rally 'round the flag*. Tyto události v kombinaci se zesilující se propagandou dokázaly vyvolat ve společnosti pocit vnějšího ohrožení a nebezpečí, který následně vedl k zesílení sjednocení společnosti kolem prezidenta Putina. Lidé se cítili ohroženi ze strany zahraničí a vyjadřovali podporu svému vůdci, který se postavil proti vnějším nepřátelům. Tento efekt se projevil nejen ve zvýšené popularitě Putina, jak ukazují průzkumy agentur Romir, FOM a Levada centra, ale také ve změnách ve veřejném mínění a národním sentimentu. Ve chvíli, kdy se Rusko ocitlo ve sporu se Západem a čelilo kritice mezinárodního společenství, lidé často projevovali vyšší míru loajality a podpory svému vůdci.

Je třeba zdůraznit, že efekt *rally 'round the flag* není univerzální a může se lišit v závislosti na konkrétních okolnostech a kontextu dané země. Nicméně v případě Ruska v roce 2014 se jednalo o zřejmý a výrazně viditelný efekt sjednocení, který ovlivnil politickou situaci a hrál velkou roli ve zvýšení popularity prezidenta Putina.

V souladu s teorií válek odvracejících pozornost se dá tvrdit, že jedním z možných cílů politika, který se rozhodne iniciovat vojenskou ofenzivu, může být dosažení výhry ve volbách, která se může jevit ukazatelem sjednocení společnosti kolem daného politického vůdce. Přestože prezidentské volby 2018 v Rusku nelze považovat za zcela legitimní, Putin se znovu stal prezidentem, a proto můžeme konstatovat, že v tomto případě možný politický cíl Putina byl splněn. V předchozích kapitolách jsme provedli analýzu, jak vybrané události ovlivnily názor společnosti na osobnost Vladimira Putina. V následující části diplomové práce se budeme zabývat souhrnným hodnocením analýzy ruské invaze na Ukrajinu v roce 2014 pohledu teorii válek odvracejících pozornost. Pro hodnocení budou použity závěry, ke kterým jsme dospěli v rámci předešlých kapitol.

Závěr

V této závěrečné části se budeme zabývat souhrnnou analýzou anexe Krymu a ruské invaze na východ Ukrajiny v roce 2014 a jejích vnitropolitických dopadů pro Rusko. Hodnocení bude probíhat pomocí syntézy závěrů jednotlivých kapitol tohoto výzkumu. Zde také zodpovíme na hlavní otázku této práce, a to zda příčiny ruské invaze na Ukrajinu v roce 2014 lze vysvětlit pomocí teorie válek odvracejících pozornost (*diversionary theory of war*). Již existující teorie a vlastní závěry se pokusím shrnout do modelu, který může být výchozím podkladem pro budoucí akademické výzkumy.

V teoretické části této diplomové práce na základě existující literatury jsme definovali teorii válek odvracejících pozornost a určili hlavní komponenty tohoto typu konfliktu. Rozdělení konfliktu na jednotlivé komponenty nám umožnilo provést detailní analýzu anexe Krymu a ruské invaze na východ Ukrajiny v roce 2014 z pohledu teorie válek odvracejících pozornost.

V předchozích kapitolách jsme se zabývali charakteristikou vnitropolitické situace v Rusku v letech 2011–2013 a na základě výsledků průzkumů veřejného mínění určili, jaké problémy trápily ruskou společnost. Následně jsme analyzovali protestní hnutí a hodnotili, zda představovalo hrozbu pro Putinův režim. Tuto nepříznivou vnitropolitickou situaci doprovázel klesající rating Putina. Existence vnitrostátních problémů, sociální nepokoje a protesty, klesající nebo vůbec nízký rating důvěry – to všechno jsou předpoklady pro zahájení zahraniční politiky k odvrácení pozornosti, které byly naplněny, jak ukázala tato případová studie.

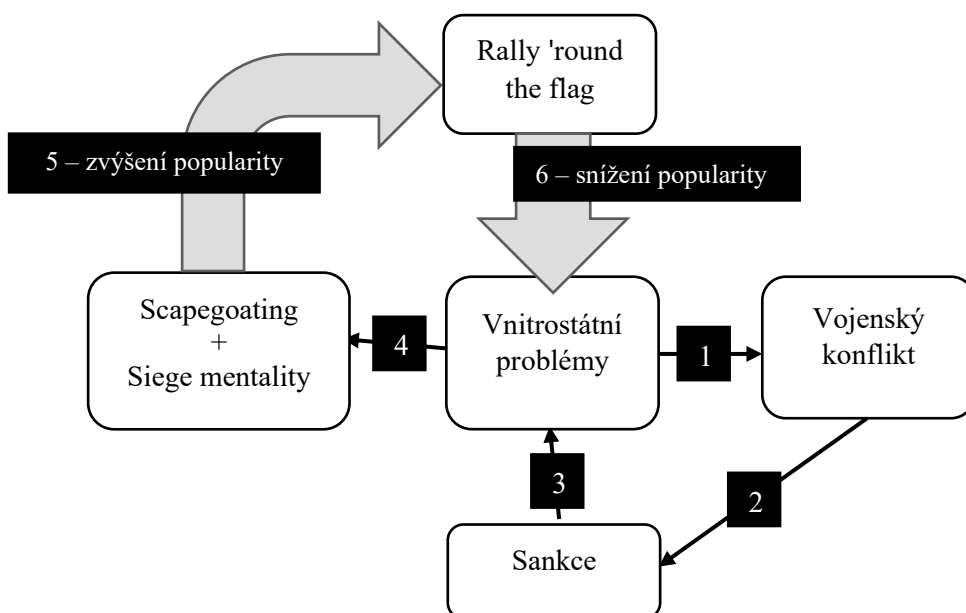
Ve snaze rychle stabilizovat vnitřní politickou situaci a udržet se u moci Putin sáhl po již vyzkoušeném nástroji zahraniční politiky k odvrácení pozornosti a zahájil mezinárodní válečný konflikt. Na základě dosavadních výzkumů bylo potvrzeno, že válečný konflikt je zaveden s cílem sjednocení společnosti pomocí efektu *rally 'round the flag*, který vede ke krátkodobému zvýšení popularity prezidenta. Existenci tohoto efektu jsme prokázali pomocí sledování ukazatele prezidentské popularity Putina v letech 2013-2014. Zahájení konfliktu v roce 2014 vedlo ke zvýšení popularity v průměru o 26 procentních bodů v porovnání s rokem 2013.

Ve snaze zastavit válečné aktivity na území Evropy západní státy reagovaly na agresivní zahraniční politiku Putina uvalením sankcí. Sankce jako takové zhoršily ekonomickou situaci v Rusku, avšak napomohly ruské straně k tomu, že mohla svalit vinu na Západ

pomocí *scapegoatingu* – ruská strana obvinila Západ z nepříznivé ekonomické situace. Kromě toho tento efekt doprovázela mentalita obležené pevnosti (*siege mentality*), kdy ruská společnost v roce 2014 zažívala pocit obležení nepřátelským světem. Souhrn těchto událostí a efektů posloužil podnětem k sjednocení společnosti kolem „silného vůdce“, který v roce 2018 vyhrál prezidentské volby.

Existující problémy vedly vedení státu k zahájení zahraničního vojenského konfliktu, který následně sjednotil ruskou společnost a vedl Putina k výhře ve volbách. Na základě těchto závěrů můžeme říct, že anexi Krymu a ruskou invazi na východ Ukrajiny lze vysvětlit pomocí teorie válek odvracejících pozornost. Kromě toho, že analýza existující literatury a konkrétního historického případu umožňuje vysvětlit události roku 2014 z pohledu *diversionary theory of war*, rozšiřuje existující poznatky o další závěry, které byly přítomny v rámci tohoto případu. Tyto poznatky bych chtěla uvést v rámci schématu, který znázorňuje komponenty mechanismu války odvracející pozornost a odkazuje na možný efekt začarovaného kruhu. Tato hypotéza může být podkladem pro budoucí výzkum.

Graf č. 4: Začarovaný kruh zahraniční politiky k odvrácení pozornosti.

Vlastní zpracování na základě The diversionary theory of war: critique, 1989, Jack Levyho a na základě sledování událostí a procesů, které byly přítomné v Rusku v roce 2014.

Tento mechanismus funguje následujícím způsobem:

1. Vnitropolitické problémy a klesající prezidentský rating vedou lídra k zahájení zahraniční politiky s cílem odvést pozornost společnosti od vnitropolitických problémů. Cílem je sjednocení společnosti a získání vítězství v následujícím volebním období.

2. Vojenský konflikt je podnětem k uvalení sankcí ze strany mezinárodního společenství proti agresorovi, jejichž účelem je pozastavit vojenské aktivity.
3. Sankce vedou ke zhoršení ekonomické situace a prohloubení domácích problémů. Přesto jsou podnětem k projevení dalšího efektu.
4. *Scapegoating* se stává nástrojem politika agresora, který obviňuje třetí stranu z nepříznivé vnitrostátní ekonomické situace. Tomuto efektu napomáhá státní propaganda, která podporuje agresora a svádí zodpovědnost na toho, kdo uvalil sankce. Tento efekt vede ke zvýšení popularity prezidenta.
5. Zvýšení ratingu prezidenta poukazuje na *rally 'round the flag* efekt, který je posílen pomocí využití nástroje obětního beránka. Společnost pod vlivem propagandy se sjednotí kolem svého lídra a kvůli nepříznivé ekonomické situace vnímá vnější svět jako viníka a nepřítele (*siege mentality*). Lídr se jeví jako zachránce a ten, kdo se snaží tuto situaci zlepšit.
6. Díky tomu že efekt sjednocení je pouze krátkodobý, můžeme předpokládat, že časem dojde k poklesu popularity a taky prohloubení vnitrostátních problémů. Snížený rating a vnitrostátní problémy mohou vést lídra k zahájení dalšího vojenského konfliktu, který pomůže krátkodobě odvést pozornost od existujících problémů a sjednotit společnost.

Cílem diplomové práce byla analýza vnitropolitického pozadí anexy Krymu a ruské invaze na východ Ukrajiny v roce 2014. Práce hledala odpověď na otázku, zda tento konflikt lze považovat za válku odvracející pozornost. Na základě analýzy jednotlivých komponent tohoto konfliktu můžeme tvrdit, že všechny podmínky pro jeho zařazení do kategorie *diversionary war* byly splněny. Kromě toho, dalším závěrem této práce je hypotéza, která může být využita v rámci budoucích výzkumů.

Použitá literatura.

Primární zdroje.

“Approval of the Authorities.” *Levada.Ru*, <https://www.levada.ru/en/ratings/approval-of-the-authorities/>. Accessed 28 Dec. 2023.

BBC News Русская служба. “Путин обвинил Запад в эскалации напряженности.” *BBC*, BBC News Русская служба, 18 Dec. 2014, https://www.bbc.com/russian/rolling_news/2014/12/141218_rn_putin_west.

“Civil Unrest.” *Undrr.org*, 7 June 2023, <https://www.undrr.org/understanding-disaster-risk/terminology/hips/so0003>.

“Civil Unrest Definition.” *Law Insider*, <https://www.lawinsider.com/dictionary/civil-unrest>. Accessed 18 Nov. 2022.

“Conspiracy Thinking: A Scapegoat Is Always Useful.” *Unesco.org*, 26 June 2023, <https://courier.unesco.org/en/articles/conspiracy-thinking-scapegoat-always-useful>.

“Definition of APPROVAL RATING.” *Merriam-webster.com*, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/approval%20rating>. Accessed 26 Dec. 2023.

“Denis Volkov.” *Carnegie Endowment for International Peace*, <https://carnegiemoscow.org/experts/1101>. Accessed 25 Jan. 2023.

Deutsche Welle. “Украина и ТС: политики больше, чем экономикки.” *Deutsche Welle*, 10 May 2013, <https://www.dw.com/ru/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%B8-%D1%82%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D0%B9-%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5-%D1%87%D0%B5%D0%BC-%D1%8D%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D0%B8/a-16803406>.

“Doctors without Borders.” *Guide-humanitarian-law.org*, <https://guide-humanitarian-law.org/content/article/3/war/>. Accessed 3 Dec. 2022.

“Jack S. Levy.” *Rutgers.edu*, <https://fas-polisci.rutgers.edu/levy/>. Accessed 28 Dec. 2023.

NUPI. “Nation-Building, Nationalism and the New ‘Other’ in Today’s Russia.” *NUPI*, <https://www.nupi.no/en/projects-centers/nation-building-nationalism-and-the-new-other-in-today-s-russia>. Accessed 28 Dec. 2023.

“Omnibus Survey.” *Levada.Ru*, <https://www.levada.ru/en/methods/omnibus/>. Accessed 28 Dec. 2023.

“Quincy Wright.” *Virginia.edu*, <https://politics.virginia.edu/people/profile/quincywright>. Accessed 28 Dec. 2023.

RFE/RL. “Medvedev Meets with Opposition Protest Leaders.” *RFE/RL*, 20 Feb. 2012, https://www.rferl.org/a/medvedev_to_meet_with_opposition_protest_leaders/24489878.html.

“Romir - research holding.” *Romir.ru*, <https://romir.ru/eng>. Accessed 28 Dec. 2023.

- “Russia Blames Georgia for S.Ossetia Blast.” *Reuters.com*, <https://www.reuters.com/article/idINIndia-35799320081004>. Accessed 27 Jan. 2023.
- The Editors of Encyclopedia Britannica. “Quincy Wright.” *Encyclopedia Britannica*, 24 Dec. 2023.
- “Uniqueness.” *Romir.ru*, <https://romir.ru/uniqueness>. Accessed 26 Jan. 2023.
- Úřad Pro Obrannou Standardizaci, Katalogizaci A. Státní Ověřování Jakosti Odbor Obranné Standardizace. “SLOVNÍK NATO S TERMÍNY A DEFINICEMI.” *Army.Cz*, https://oos.army.cz/sites/oos.army.cz/files/dokumenty/zakladni-stranka/aap-062022_cze.pdf. Accessed 26 Dec. 2023.
- “Бунтуют Все, а к Власти Приходят... Бандеровцы.” *Komsomol'skaâ Pravda*, Комсомольская правда — КР.RU, 9 Dec. 2013, <https://www.kp.ru/daily/26169.5/3056314/>.
- “ВЦИОМ. Английский Сайт.” *Wciom.com*, 5 Aug. 2021, <https://wciom.com/>.
- “ВЦИОМ. Новостной портал.” *ВЦИОМ. Новости*, <https://wciom.ru/>. Accessed 28 Dec. 2023.
- “ГК ФОМ.” *Fom-gk.ru*, <https://fom-gk.ru/polls.html>. Accessed 26 Jan. 2023.
- “Движение.” *Rusolidarnost.ru*, <https://www.rusolidarnost.ru/about/>. Accessed 5 Dec. 2022.
- “Декабрь 2011 года. Фотографии Это был месяц грандиозных политических надежд. Ни одна из них (до сих пор) не сбылась.” *Meduza*, <https://meduza.io/feature/2021/12/05/dekabr-2011-goda-fotografii>. Accessed 25 Feb. 2023.
- “Доминанты / ФОМ.” *Fom.ru*, <https://fom.ru/Dominanty>. Accessed 23 Dec. 2022.
- “Евромайдан в Киеве не связан с ЕС и «подготовлен извне».” *ФАКТИ ICTV*, 2 Dec. 2013, <https://fakty.com.ua/ru/ukraine/polituka/20131202-1495689/>.
- Коммерсантъ, and Коммерсантъ. “Рейтинг Владимира Путина побил пятилетний рекорд.” *Kommersant.ru*, 20 Mar. 2014, <https://www.kommersant.ru/doc/2434037>.
- “Левада-Центр.” *Levada.ru*, <https://www.levada.ru/nopisaniie/o-tsentre/>. Accessed 28 Dec. 2023.
- Новости, Р. И. А. “Сколько человек вмещает Болотная площадь.” *РИА Новости*, 2012, <https://ria.ru/20120203/555809005.html>.
- “О «Медузе».” *Meduza*, <https://meduza.io/pages/contacts>. Accessed 28 Dec. 2023.
- “Рейтинг В. Путина.” *Fom.Ru*, 19 Feb. 2015, https://bd.fom.ru/cat/pres/putin_/rating_Putin.
- “Рейтинг Путина – максимум за три года.” *ВЦИОМ. Новости*, <https://wciom.ru/analytical-reviews/analiticheskii-obzor/rejting-putina-maksimum-za-tri-goda>. Accessed 28 Dec. 2023.
- “Фонд Общественное Мнение / ФОМ.” *Fom.ru*, <https://fom.ru/>. Accessed 28 Dec. 2023.

Sekundární zdroje

- Alexseev, Mikhail A., and Henry E. Hale. "Changes in Russian Nationalist Public Opinion 2013–14." *The New Russian Nationalism*, edited by Pål Kolstø and Helge Blakkisrud, Edinburgh University Press, 2016, pp. 192–220.
- Alkatiri, Zeffry, and Reynaldo De Archellie. "National Patriotic Day Parade: The Politics of Historical Memory and Reconstruction of the Russian Identity during Putin Era." *Cogent Arts & Humanities*, vol. 8, no. 1, 2021, doi:10.1080/23311983.2021.1992081.
- Amoroso, Alexander. "War and Politics in the Thought of Machiavelli." *Armstrong Undergraduate Journal of History*, vol. 6, no. 2, 2016, pp. 85–96, doi:10.20429/aujh.2016.060206.
- Amos, Howard. "Russia Protests: Tens of Thousands Voice Opposition to Putin's Government." *The Guardian*, The Guardian, 12 June 2012, <https://www.theguardian.com/world/2012/jun/12/russia-protests-against-vladimir-putin>.
- Bar-Tal, Daniel. "Siege Mentality." *Beyond Intractability*, 10 Oct. 2016, http://www.beyondintractability.org/essay/siege_mentality/.
- Barry, Ellen. "Rally Defying Putin's Party Draws Tens of Thousands." *The New York Times*, The New York Times, 10 Dec. 2011, <https://www.nytimes.com/2011/12/11/world/europe/thousands-protest-in-moscow-russia-in-defiance-of-putin.html>.
- Batty, David. "Russian Election Protests – Saturday 10 December 2011." *The Guardian*, 10 Dec. 2011, <http://www.theguardian.com/global/2011/dec/10/russia-elections-putin-protest>.
- Baumeister, Roy, and Kathleen Vohs. *Encyclopedia of Social Psychology*. SAGE Publications, Inc., 2007, doi:10.4135/9781412956253.
- Belton, Catherine. *Putin's People: How the KGB Took Back Russia and Then Took on the West*. William Collins, 2020.
- Brooke, James. "Pro-Democracy Protests Put Putin, Russia at Turning Point." *Voice of America (VOA News)*, 9 Dec. 2011, <https://www.voanews.com/a/moscow-braces-for-anti-putin-rally-135313948/149331.html>.
- Corujo, Cristina. "What's behind a Presidential Approval Number?" *ABC News*, 20 Jan. 2022, <https://abcnews.go.com/Politics/presidential-approval-number/story?id=82270449>.
- Cullison, Alan. "Putin Blames U.s. for Protests." *Wall Street Journal (Eastern Ed.)*, The Wall Street Journal, 8 Dec. 2011, <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052970203501304577086081121083576>.
- Concepts, I. War: "Johan M.G. van Der Dennen." *Core.ac.uk*, <https://core.ac.uk/download/pdf/12857871.pdf>. Accessed 26 Dec. 2023.
- Crimmino, Ryan. "Have Sanctions Run Their Course?" *Harvard International Review*, vol. 39, no. 2, 2018, pp. 16–18, <https://www.jstor.org/stable/26617332>.
- Eckhardt, William. "Quincy Wright's Study of War: An Interpretative Essay." *Peace Research*, vol. 13, no. 1, 1981, pp. 1–8, <http://www.jstor.org/stable/23685019>.
- Felgenhauer, Pavel. "Siege Mentality Dominates in Moscow." *Jamestown*, 23 Oct. 2014, <https://jamestown.org/program/siege-mentality-dominates-in-moscow/>.

Frye, Timothy. "Crimea, Economic Sanctions, and Rally around the Flag in Russia." *Wilson Center*, <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/crimea-economic-sanctions-and-rally-around-the-flag-russia>. Accessed 28 Dec. 2023.

Grim, Jakub. "Putinův ‚oblíbený oligarcha‘ Usmanov. Potrpí si na luxus, zbohatl na igelitkách a spoluvlastnil Arsenal." *iROZHLAS.cz*, 28 Mar. 2022, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/oligarcha-aliser-usmanov-arsenal-everton-putin-igelitky-sankce_2203280702_jgr.

Haynes, Kyle. "Diversionary Conflict: Demonizing Enemies or Demonstrating Competence?" *Conflict Management and Peace Science*, vol. 34, no. 4, 2017, pp. 337–358, doi:10.1177/0738894215593723.

Hale, Henry. "A New Wave of Russian Nationalism? What Really Changed in Public Opinion after Crimea (Co-Authored)." *Ponarseurasia.org*, <https://www.ponarseurasia.org/a-new-wave-of-russian-nationalism-what-really-changed-in-public-opinion-after-crimea-co-authored/>. Accessed 28 Dec. 2023.

Hoffmann, Florian, et al. "'War'? Legal Semantics and the Move to Violence." *Ejil.org*, <http://www.ejil.org/pdfs/13/2/477.pdf>. Accessed 3 Dec. 2022.

James, Patrick, and John R. Oneal. "The Influence of Domestic and International Politics on the President's Use of Force." *The Journal of Conflict Resolution*, vol. 35, no. 2, 1991, pp. 307–332, doi:10.1177/0022002791035002008.

Jung, Sung Chul. "Foreign Targets and Diversionary Conflict." *International Studies Quarterly: A Publication of the International Studies Association*, vol. 58, no. 3, 2014, pp. 566–578, doi:10.1111/isqu.12087.

Kanat, Kilic. "Diversionary Foreign Policy in Authoritarian States: The Use of Multiple Diversionary Strategies by Saddam Hussein during the Gulf War." *Journal of Strategic Security*, vol. 7, no. 1, 2014, pp. 16–32, doi:10.5038/1944-0472.7.1.2.

Newport, Frank. "75 Years Ago, the First Gallup Poll." *Gallup.com*, Gallup, 20 Oct. 2010, <https://news.gallup.com/opinion/polling-matters/169682/years-ago-first-gallup-poll.aspx>.

Lai, Brian, and Dan Reiter. "Rally 'round the Union Jack? Public Opinion and the Use of Force in the United Kingdom, 1948-2001." *International Studies Quarterly: A Publication of the International Studies Association*, vol. 49, no. 2, 2005, pp. 255–272, <http://www.jstor.org/stable/3693514>.

Levy, Jack S. "Diversionary Theory of War: A Critique." *Handbook of War Studies*, edited by Ed in Manus I. Midlarsky, Unwin-Hyman, 1989, pp. 259–288, <https://fas-polisci.rutgers.edu/levy/articles/Levy%20-%20Diversionary%20theory.pdf>.

---. "Domestic Politics and War." *The Journal of Interdisciplinary History*, vol. 18, no. 4, 1988, p. 653, doi:10.2307/204819.

Levy, Jack S., and William R. Thompson. *Causes of War*. Wiley-Blackwell, 2010.

Mueller, John E. "Presidential Popularity from Truman to Johnson." *The American Political Science Review*, vol. 64, no. 1, 1970, pp. 18–34, doi:10.2307/1955610.

Ostrom, Charles W., Jr, and Brian L. Job. "The President and the Political Use of Force." *The American Political Science Review*, vol. 80, no. 2, 1986, pp. 541–566, doi:10.2307/1958273.

Petersson, Bo. "Combating Uncertainty, Combating the Global: Scapegoating, Xenophobia and the National-Local Nexus." *International Journal of Peace Studies*, vol. 8, no. 1, 2003, pp. 85–102, <http://www.jstor.org/stable/41852895>.

Rotaru, Vasile, et al. "When Words Are Sharper than Swords Russia's Post-2014 Narrative on NATO." *Russia's Emerging Global Ambitions, NATO Defense College, 2020*, 2020, pp. 29–42, <http://www.jstor.org/stable/resrep26056.9>.

Salter, Lamar, et al. "How the 1999 Russian Apartment Bombings Led to Putin's Rise to Power." *Business Insider*, Insider, Apr. 2021, <https://www.businessinsider.com/how-the-1999-russian-apartment-bombings-led-to-putins-rise-to-power-2018-3>.

Sauer, Pjotr. "Twenty Years of Ruthlessness: How Russia Has Silenced Putin's Opponents." *The Guardian*, The Guardian, 27 Aug. 2023, <https://www.theguardian.com/world/2023/aug/27/history-killing-how-russia-has-silenced-putins-opponents>.

Smith, Alastair. "Diversionary Foreign Policy in Democratic Systems." *International Studies Quarterly: A Publication of the International Studies Association*, vol. 40, no. 1, 1996, p. 133, doi:10.2307/2600934.

Sobek, David. "Rallying around the Podesta: Testing Diversionary Theory across Time." *Journal of Peace Research*, vol. 44, no. 1, 2007, pp. 29–45, <http://www.jstor.org/stable/27640451>.

Tir, Jaroslav. "Territorial Diversion: Diversionary Theory of War and Territorial Conflict." *The Journal of Politics*, vol. 72, no. 2, 2010, pp. 413–425, doi:10.1017/s0022381609990879.

Treisman, Daniel. "Presidential Popularity in a Hybrid Regime: Russia under Yeltsin and Putin: Presidential Popularity in Russia." *American Journal of Political Science*, vol. 55, no. 3, 2011, pp. 590–609, doi:10.1111/j.1540-5907.2010.00500.x.

Vega, Octavio. "The Bleeding Puzzle of Chechnya and Dagestan." *Harvard International Review*, 8 May 2020, <https://hir.harvard.edu/the-bleeding-puzzle-of-chechnya-and-dagestan/>.

Walker, Shaun. "Vladimir Putin Blames US for Islamist Terrorism and Ukraine Conflict." *The Guardian*, The Guardian, 24 Oct. 2014, <https://www.theguardian.com/world/2014/oct/24/vladimir-putin-ukraine-russia-us-blames-terrorism>.

Wilson, Jeremy, et al. "These Are the Prominent Critics and Enemies Putin Is Suspected of Having Killed." *Business Insider*, Aug. 2023, <https://www.businessinsider.com/list-of-people-putin-is-suspected-of-assassinating-2016-3>.

Волков, Денис. "86% Путина: верить или нет." *Ведомости*, 8 Dec. 2015, <https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2015/12/09/620191-86-putina>.

---. "ПРОТЕСТНОЕ ДВИЖЕНИЕ В РОССИИ В КОНЦЕ 2011 – 2012 Гг.: ИСТОКИ, ДИНАМИКА, РЕЗУЛЬТАТЫ." *Hse.Ru*, <https://www.hse.ru/data/2012/11/03/1249193438/movementreport.pdf>. Accessed 27 Dec. 2023.

---. "Рост Общественной Активности в России: Становление Гражданского Общества Или Очередной Тупик? // Вестник Общественного Мнения, №2(108) Апрель-Июнь, 2011. С.23." *Csr.Ru*, <http://www.csr.ru/publikacii/52-2010-05-03-17-49-10/307-2011-03-28-16-38-10>. Accessed 28 Dec. 2023.

Воронов, Владимир. "Война для Путина. Операция 'Преемник' и вторая чеченская." *Радио Свобода*, 12 Aug. 2019, <https://www.svoboda.org/a/30093496.html>.

“Путин. Война: независимый экспертный доклад.” *Путин. Итоги*, <https://www.putin-itogi.ru/putin-voina/>. Accessed 23 Dec. 2022.

Сивкова, Алена. “«Есть Путин — есть Россия, нет Путина — нет России».” *Известия*, 22 Oct. 2014, <https://iz.ru/news/578379>.

“Статья Владимира Путина «Быть открытыми, несмотря на прошлое».” *Президент России*, 22 June 2021, <http://kremlin.ru/events/president/news/65899>.

Seznam grafů a tabulek

Graf č. 1: Komponenty válek odvracejících pozornost.....	28
Graf č. 2: Hodnocení spokojenosti s politikou Putina (1999–2020).....	38
Graf č. 3: Volební hodnocení V.V. Putina před a po začátku války s Ukrajinou (FOMnibus).....	41
Tabulka č. 1: Porovnání spokojenosti společnosti s politikou Putina v letech 2013–2014.....	52
Graf č. 4: Začarovaný kruh zahraniční politiky k odvrácení pozornosti.....	64